49ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 1458 Գ. ՓԱԼԻՍ ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՐՏ 24/6 ԱՊՐԻԼ 1906 12 ՍԼԻՓԷՐ 1324 — 24 ՄԱՐԹ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grande Rue de la Sublime Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ԶՐԱՒ Ա'ՕՍԿՈՒՆԻ ԷՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻՆԻՆ

ԽՄԲԱԳՐԵՒԹԻՒՆ
55. Գլաւոր Բի Գալաթեի, 55

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանկունների Էֆքեար

ՀԱՅԱԳԻՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱՔԳԱՅՈՒՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԴՊԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزتەدر
صاحب امتیازی : اوهانس فریدر
اداره‌خانەسی باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱՆԿԱՑՈՒՄԻ ԳԻՆԸ

ԿԱՆԽԻՒՆ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալաթայի համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ տպագրի համար, տող 6 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԵՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԱԲԱՐ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ

Ընդունելէ և հաստատելէ վերջ թէ մեր համայնքին գրաբար դասակարգերուն և ընթերցող ժողովուրդին մասնաւորապէս ազնուացումը, օրէնքներու և պարբերականներու առաջ բերած գրական երեւոյթներն ու համաստուք մասնագիտութիւն մը գրականութեան մը գոյութիւնը կ'ենթադրեն մեր մէջ, համեստ ասոյնի մը մէջ, խնդիր է այժմ գիտնալ թէ հայերէն լեզուն, որ մինչեւ ներկայ ժամանակը հացուցած է մեր գրականութիւնը, ընդունակ պիտի ըլլայ այսուհետեւ ալ, գրական բուն զարգացման կազմութեանը մէջ գրական լեզուի մը ամէն յատկութիւնները, ճկունութիւնը, շնորհներն ու հանգամանքները ներկայացնելու, և հեշտնեալ իր ընդգրկելիք բոլոր իմաստորիրական, գիտական, եւ գրական միւներուն մշակում պէտքին ծառայելու և մասնաւորապէս ընդհանուր զարգացական պայմաններու մանրամասնութիւններն ու հացեցկէաները պատկերացնելու և գոհացնելու։

Մինչեւ հիմա, մեր գրականութեան բովանդակ ընթացքին մէջ, անոր մշակած բոլոր գրական, վիպական, եկեղեցական, գիտական բոլոր սեռերու վերաբերող տարբերութիւնները նկատի ունենալով, մարդ կրնայ անմիջապէս ըմբռնել թէ մեր լեզուն մինչեւ հիմա շատ անչնչ դժուարութիւն մը միայն յարուցած է ամէն նոր երեւան եկող սեռի առթիւ, և ան ալ՝ ան միակ և գերազանց պատճառով որ, նոյն իսկ ամէնէն զարգացած և ճոխ լեզուներուն մէջ, նորատեղծ սեռ մը ժամանակի կարօտ է իր ուրոյն գրականութեանը, լեզուն և բառերը ունենալու համար։ Բոլոր լեզուներու ուսումնասիրութեան մէջ, միշտ տեսնուած է այդ ասիմանական ընդարձակումը բառերու, սեռերու և իմաստներու ստանալին, անպիտի բնական եղանակով մը, որ ըմբռնելի է ամէնուն։

Դեռատի երեխան երբ լեզու կ'սկսի, չկրնար նոր լեզուին բոլոր ընդարձակութիւնը մէջ խօսիլ։ Ասոնմանաբար ամէն տեսակ մասնաւորներ և ծանօթութիւններ կուգան իր մտքին մէջ իրենց տեղը բռնելու և լցնելու իր դատողութեան ու խորհրդածութեան հորիզոնը։ Եւ սակայն այն դատողութիւնը, որով մեր լեզուին՝ սկիզբէն ի վեր մեր մէջ մուտ գտած ամէն մէկ սեռի պատշաճիլը ուղղիկ պատրաստելու մեր գրականութեան ամբողջութիւնը երեւան բերելով, կրնայ անբաւական համարուիլ վերջին, ներկայ, նոր հայերէնին համար, քանի որ այժմեան գրականութիւնը չէ որ սիրած է մեր մէջ սկիզբէն ի վեր, գրաբար կամ հին հայերէնով սկսուած գրականութիւնն է որ նկատադրութեան առնելու, ընդհանուր հայեցակէտով մը ասելու ընդունակութիւն ցոյց կուտայ աշխարհաբարը իբր գրական յատկութիւններով օժտուած լեզու մը։

* * *

Մասնաւոր ուշադրութիւն մը և ամենապատիւ բազդատական քննութիւն մը այսօր հնչաբ պիտի պահանջեն այն մեծ տարբերութիւնը, որ կայ հիմա՝ ուս 50-60 տարի առաջուան աշխարհաբարին մէջ։ Ու երբ այն ատեն այլանդակ հայերէն մը և աղքատ աշխարհաբար մը կար հրապարակին վրայ, այսօր դժուար չէ գտնել գեղեցկահիւս սեռեր, վայելուչ և համամասնաբար բառերու և պատկերներու առատելագոյն ճոխ մթերք մը՝ հայերէն լեզուին մէջ, այնպէս որ մարդ մերթ կը հանդիպի գրքերու կամ թերթերու մէջ գրական կենդանի պատկերներու և հարուստ բացատրութիւններու, որոնք կարելի է բազդատութեան դնել գրաբառ էջերու հետ։ Գրաբարամոլներ կը կարծէին թէ աշխարհաբարը երբեք կարող չպիտի ըլլար ներկայացնելու այն դիւրազն նկարագրութիւնն ու ճոխութիւնը՝ որ մեր հին գրականութեան յատուկ էր, բայց այսօր աշխարհիկ գրականութեան մէջ կան այնպիսի ստեղծագործութիւններ, որոնք որ և է գրականութեան համար պատիւ բերելու հանգամանքին զուրկ չեն։ Այսօր հայերէնը նոյնչափ սահուն, ճկուն և պատշաճ է՝ որչափ երբեք չէր եղած ասկէց առաջ։ Արուեստը սկսած է տալու կիրարկուիլ հայերէնին մէջ, որ ասկէ ա'լ աւելի հրապուրիչ և շողշողուն կը դարձնէ զայն։ Բազմաթիւ են արուեստագէտները՝ որոնք հայերէնով լեցուած են վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին մէջ, այս ու այն գրչի արուեստագէտներու կողմէ, Պոլսոյն մամուլին մէջ։ Հայ գրականութեան հեռուստներ մինչ լուրջ խոստացողութիւնն ունեցին այժմ արուեստին նորութիւններն զատելու գունեղ ազդերէն ու տարփակ խօսքերէն։ Գաւառական գրական տարբեր գրական կեդրոններու մասնաւորական տարբին հետ, կը կանան ներմուծել գաւառի գրականութեան գեղեցկութիւնը՝ գրական ընդհանուր հասանքին մէջ, զայն համեմելու համար պատեղարիք և ինքնատիպ էլեմով։

Հայ մամուլի բարոյական և նիւթական միջոցներուն ներած չափով՝ կը մշակուին բարոյական, կրօնական, գրական, բանաստեղծական, առեւտրական բանաւորական, լեզուաքանական հիւղեր, որոնք հեռահեռ իրենց որոշ հեռաւորները կ'ունենան։ Մասնագիտական հրատարակութեանց պէտքը կը չեղծուի հրապարակագէտ։ Եւ անոնց բոլորին մէջ ալ Հայ լեզուն կը փայլի մասնաւոր շնորհով մը, որ միշտ կ'սուէնոյ, մ'չտ կը բազմապատկի՝ օրըստ օրի, կոկուելով, գեղեցկանալով և դիմելով գրականութեան բուն բարոյական նպատակին։ Լրագրական հրապարակին վրայ այսօր մեծ դիւրութիւնով կը մշակեն հայերէնը՝ ինչպէս գրագէտները, անանկ ալ բժիշկները, գիտուններ, անտեսագէտները, եկեղեցականները, օրէնսգէտները, բոլորն ալ առանձին առանձին իրենց յատուկ ճիւղերուն մէջ։ Գրական այս գործունէութիւնը կը յատկանշէ զարգացում մը, որ օգտակար և արդիւնաւոր է գրականապէս։ Հայ գրականութեան պարզած այս գանացուցիչ երեւոյթէն դժուար չէ ուրեմն հետեւցնել թէ լեզուն հեռզեռած է նրբանալու, գեղեցկանալու և կատարելագործուելու վրայ է, և գիտութիւններու ու ճիւղերու համապատասխան ընդունարանն հանդիսանալ սկսած, է այս կերպով ապագայ կատարելագործուած գրական լեզուի մը հաստատքը տալով։ Փոքրաւորդին բերնին մէջ մինչեւ այսօր գործածութեան մէջ գտնուող անթիւ, անհամար, պատկերաւոր ու նրբիւռ բառերը, սեռերը, տասցուածքներն ու բացատրութիւնները, առածներն ու ասացուածները կրնան դառնալ ա'յն հաստատանձարանը՝ որ իր պէրճ գանձերը կը բանայ գրականութեան առթիւ։ Ճոխանելով ամբողջ ամբողջութիւնը ժողովրդային մտքին ու ոգիին ուղղութեան հրալիքներով։ Գիտականական և համաձայնական ձեւերու շեղեցութիւն, զանազանութիւն, բառակազմութեան դիւրութիւն և յարմարութիւն և արմատ բառերու առատութիւն՝ գերազանցորէն պատշաճ յատկութիւններն են հայերէնին որ կրնայ օգտուիլ բոլոր ասոնցմէ՝ իր ընդարձակութեան, ճկունութեան և վայելչութեան հանգամանքին կատարելագործութեանը համար։

Ինչպէս տեսնուեցաւ ուսումնասիրութեան ընթացքիս մէջ, հայերէն լեզուն, իբրեւ գրական լեզու շատ մը առաւելութիւններով, ընդունակութիւններով և կատարելագործութեան տարերքներով օժտուած կը ներկայանայ՝ գրչի մարդերու, որոնց կը մնայ օգտուիլ այդ լեզուին առաւելութիւններէն և լուրջ ջանադրութիւնով մը գրական որոշ ուղղութեան մը պատչաճեցնել բոլոր այս տարրերը և յատկութիւնները, որոնք կը պակսին շատ մը լեզուներու մէջ և որոնք՝ լիովին արտամաղրելի են հայ գրականութեան մասնաւոր աշխատասիրին առջեւ։ Ճոխ լեզուի մը նախապատրաստը առաւ արդէն հայերէնը՝ և հետեւաբար ա'լ որ և է տարակոյս չի մնար իր լեզուական կատարելագործութեան։

ԳԱԳԻԿ ՕԶԱՆԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Միջազգային Կացութիւնը

ՆՈՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Այն օրը երբ հեռագիրը այնպարսի ծանոյց Ալժեզիրասի Ժողովին մէջ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ կատարեալ համաձայնութեան բարեբաստիկ լուրը, Փասոիէռի ահաւոր աղէտքին տնտեսանին վրայ վերջին ծայր համակրանք դեպք մը պատահեցաւ։ Հանրօգուտ չինութեանց նախարար Մ. Պոնթաւ առաներեք ազատել հանքագործներուն կը բաժնէր Պատուոյ Լեգէոնի շքեղն և շքադրումներ, և այս առթիւ անոնց ուղղած բանախօսութեան մէջ յիշատակեց նաեւ Պատուոյ Լեգէոնով պատուուած գերման ազատարարներուն անունները։ Այս բանախօսութենէն վերջ ներկայ գերման խնդրագիր մը Ֆրանսայի նախարարին մատուցաւ իր հարենակիցներուն անունով շնորհակալ ըլլալու և փափաք յայտնելու թէ երկու ժողովուրդները ապագային իրենց բարեկամական յարաբերութիւններ տանծէին միմեանց հանդէպ։ Եւ նախարարը պատասխանեց. — «Մենք ալ իրաւ ասոր կը փափաքինք»։ Այս դէպքին և Ալժեզիրասի Ժողովին մէջ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ մեւնոյն մասնակի համաձայնութեան լուրին գազափարի զուգադրութիւնը անխուսափելի կերպով պարտաւորիչ է, և ա'յն իրողութիւնը թէ Վիլհէլմ կայսր իր շնորհակալութիւնը յայտնեց հեռագրով Բաուվից և Թաֆէնպոն գերման պատասխանատուներուն Ժողովին նպաստաւոր արդիւնքին համար, գաղափարի այս զուգադրութեան որոշ և կորոշ ուղղութիւն մը հուսայ։ Երկու պրաս գային մէջ ալ խնդիրը սա' է թէ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ ապագայ յարաբերութիւնները բարեկամական պիտի ըլլան։ Ժողովին հեռաւոնաքով համարձակ հարթուած այս արդիւնքը խնդութիւն կը պատճառէ ամբողջ աշխարհի, առանց նոյն իսկ խանգաւառ ծարաղեղութիւն և փութիւտ լաւատեսութիւն կանխելու ապագայի մասին։ Ֆրանսա և Գերմանիա արիւնաթափ պատանեկութեան մը առնիւ կը գտնուին և իրարու հանդէպ յոսի արտադրութիւնները ա'նքան առաջ գացին որ թերեւս մոռաւոր ժամանակի մը գործ ենթադրուեցաւ պատերազմական ընդհարում մը Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջեւ։ Սակայն հիմա ժողովին արդիւնքը զիրենք կը մոռեցնէ իրարու, և խաղաղութեամբ վերջացաւ վէճ մը, որուն հետեւութիւնները աչ կամ կամ կանուն կրնային ահռելի թիւրիմացութեան մը առաջայ ըլլալ։

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԱՌԱՔԵԼԻ ՄԱՀՈՒՆԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Սէր Ճէյմս Կուպի հազիւ երեսուն երկու տարեկան, միջահասակ, ցորենագոյն երիտասարդ մըն էր, Այնքերը արտակարգ իմացականութեան մը հուրը կը ցոլացնէին, զոր առաջին տեսութեամբ անկարելի էր չճանաչել։ Աչխատասիրութիւն, շարժում, գործունէութիւն միացած էին այս խիստ համակրելի երիտասարդին վրայ, որուն չենչող բնաւորութիւնը, զուարթ խօսակցութիւնն ու հասուն գաղափարները ճշմարտապէս յարգելի ընծայած էին զինքը Նիւ Եորքի ընկերական շրջանակներուն մէջ։

Սէր Ճէյմս Կուպիի վեհանձնութիւնն ու արիասրտութիւնն ալ նշանակելի էր, ինչ որ մէկ քանի տեսակցութենէ ետք դիւրաւ կը հասկցուէր, անոր տածած ծայրայեղ պատասխանատուութիւնն ու հատատակամտութենէն։

Մինակ տարօրինակ երեւոյթ մը կար այս երիտասարդին վրայ որ անմիջապէս աչքին կը զարնէր։ Հիմա որ համակ սեռեր հագուած, սպիտակ փողկապ անցուցած և գլուխէն մինչեւ ոտքը խիստ մաքուր ու վայելուչ կերպով զգեստաւորած Տավիտ Բուբնէմոնի կը ներկայանար անոր աղջկան ձեռքը խնդրելու, այս՝ այսպիսի կենսական պարագայի մը մէջ ալ, ձեռքէն չէր ձգած կոյտ, ա. դրամելի, գունատած, հին հովանոց մը, զոր սովորութիւն ունէր միշտ ձեռքը կրել։

Սէր Ճէյմս Կուպիի նման զարգացած, կենդանագէտ ու բարձր դասուն պատկանող երիտասարդի մը ձեռք գրաւնուած հովանոցը՝ եթէ հնագիտական կամ պատմական արժէք մը ունենար, կրնար ներելի նկատուիլ ամերիկացիներուն մարտապէս յարգելի ընծայած էին զինքը Նիւ Եորքի ընկերական շրջանակներուն մէջ։

Սէր Ճէյմս Կուպիի վեհանձնութիւնն ու արիասրտութիւնն ալ նշանակելի էր, ինչ որ մէկ քանի տեսակցութենէ ետք դիւրաւ կը հասկցուէր, անոր տածած ծայրայեղ պատասխանատուութիւնն ու հատատակամտութենէն։

Մինակ տարօրինակ երեւոյթ մը կար այս երիտասարդին վրայ որ անմիջապէս աչքին կը զարնէր։ Հիմա որ համակ սեռեր հագուած, սպիտակ փողկապ անցուցած և գլուխէն մինչեւ ոտքը խիստ մաքուր ու վայելուչ կերպով զգեստաւորած Տավիտ Բուբնէմոնի կը ներկայանար անոր աղջկան ձեռքը խնդրելու, այս՝ այսպիսի կենսական պարագայի մը մէջ ալ, ձեռքէն չէր ձգած կոյտ, ա. դրամելի, գունատած, հին հովանոց մը, զոր սովորութիւն ունէր միշտ ձեռքը կրել։

Սէր Ճէյմս Կուպիի նման զարգացած, կենդանագէտ ու բարձր դասուն պատկանող երիտասարդի մը ձեռք գրաւնուած հովանոցը՝ եթէ հնագիտական կամ պատմական արժէք մը ունենար, կրնար ներելի նկատուիլ ամերիկացիներուն մեղադրէր անոր այս անվայել ընթացքին համար։ Մինչեւ իսկ շատ մը ծայրայեղ կենցաղագէտներ, ոչնան ցուրտ ընդունելութիւն ընել երիտասարդին, որ առանց նկատողութեան առնելու հանրային կարծիքն ու իր հասցէին ուղղուած խօսքերը, վայրկեան մը իսկ քաշուելն չէր հեռացներ անբաժան հովանոցը։

Նիւ-Եորքի պէս քաղաք մը ուր ամէն օր նորութիւն կը փնտռուի, առաջին առթիւ վիճաբանութեան ընդարձակ նիւթ մատակարարեց Սէր Ճէյմս Կուպիի հովանոցը։ Ոմանք պնդեցին թէ երիտասարդը մեծ գումարի մը վրայ գրաւ բռնած է և այս պատճառով չի բաժնուիր հովանոցէն, զոր որոշ ժամանակ մը միայն պիտի կրէ, սակայն տեսնելով որ տարիներ կ'անցնէին ու Կուպի հովանոցը ձեռքէն չէր ձգեր, հակասն իրենց ենթադրութեան սխալ ըլլալը։ Ուրիշներ քիչ մը թեթեւամիտ կը գտնէին Կուպին այս անհեթեթ ընթացքին համար, իսկ շատեր ալ պարզապէս անքաղաքավար, կոշտ և էքսէնթրիք մէկը նկատել սկսան երիտասարդը որ առանց իր նկատմամբ խօսուածները նկատողութեան առնելու, դեռ կը շարունակէր այս անհեթեթ ու յիմարական քմահաճոյքը։

Սէր Ճէյմս սակայն հեռաքրքիրներէն և ոչ մէկուն ուղիղ պատասխան կուտար և երբ շատ վրան իյնային,

— Ամէն մարդ պէտք է իր գիտցածին հետեւի, կ'ըսէր, Նիւ Եորքի մէջ հազարաւոր մարդիկ կան, որոնք տարբեր քմահաճոյքներու կը ծառայեն և ես բնաւ չեմ հետաքրքրուիր անոնցմով։ Արդի ուրիշներուն ինչ, որ իմ հովանոցս կը զրաղին, հարկաւ առանց պատճառի չէ որ այսչափ սերտիւ փաթթած եմ հովանոցիս։

Արդարեւ ամենակարեւոր պատճառ մը ունէր Սէր Ճէյմս այս հովանոցը ձեռքը բռնելու, զոր աշխարհի երեսը երկու մարդիկ միայն գիտէին. ասոնց մէկն էր Միս Իլէնի հայրը Սէր Տավիտ Բուբնէմոնն, իսկ միւսը՝ Սէր Ճէյմսի ամենէն մտերիմ բարեկամը իրաւագէտ և նոտար Մըսթր Վիլֆրիտ՝ որ իրր Սէր Ճէյմսի փոխանորդն ու նոտարը՝ անոր ամէն գաղտնիքներուն տեղեակ էր իրարու բնական ընթացքով։

Այս երկու անձերէն զատ ուշ ոք գիտէր հովանոցին գաղտնիքը զոր կորզելու համար շատ մը հետաքրքիրներ, պարապաս էին կարեւոր դատմանէր ալ վճարել։ Հարուստ միլիոնատէր մը՝ որ ժամանցի նիւթ կը փնտռէր, լսելով Սէր Ճէյմսի հովանոցին պատմութիւնը, ամենոր գաղտնիքը հասկնալու համար հազար տալար խոստացաւ լրագրի լրագրերներուն, որոնք ամէն խորամանկութիւն փորձելով հանդերձ չյաջողեցան ամենաթեթեւ լուսաբանութիւն մը ձեռք ձգել։

Սէր Ճէյմս սակայն որ հինգ տարի է ի վեր կատարեալ համբերատարութեամբ կրած էր այս հովանոցը ասկէ վերջ ալ պիտի չարունակէ՞ զայն իր հետ պարտիզեն, և ա՞յլ ոչ ոչ, այս պարտիզան ալ բացարձակ գաղտնիք կը մնար, և քանի գաղտնապահութիւնը աւելնար, հետաքրքրութիւնն ալ նոյն հանմասութեամբ կը կրնապատաւէր Սէր Ճէյմսը ճանչցող բարձր դասուն մէջ։ Այնպէս որ երիտասարդին բուն անունը մոռցուած էր գրեթէ և ամէն մարդ հովանոցով մարդը կ'անուանէր զայն։

(Շարունակելի)

Ժողովը իր այխտաւթիւնը կատարեց։ և հիմա պէտք է ըսենք որ իրենց քանակութեանց առեն վայրկեաններ եղան որ ալխարհի նայուածքները ամենց դարձան մեծագոյն անձկութեամբ և մղձաւանջով։ որքան սակայն զարմը չէր վերջնէ։ Ոլովկաւս յայտնի պարզայ մը էր թէ Մարօքի խնդիրը չէր արժեր որ կապածները իրականութեան դառնային, և Ժողովին ապարդիւն ըլլալէն վերջ Պերլինի և Բարիզի միջև եւ ական թշնամութիւն և գրգռում մնային։ Բազապիանքայի և Մարօքի նաւահանգիստներուն մէջ օտար ստիկանական մարզիչներուն բաժանման խնդրոյն վրայ, Պանքայի բաժիններուն և Պանքայի հասուցանիչներուն վրայ, ապագայ չէզոք ստիկական ընդհանուր քննիչին իրաւասութեանց վրայ Ժողովին մէջ կը պայքարէին, մինչ այս վէճն կը փայլատակէր համաշխարհի ազատական աղէաքի մը բոցոլից նշոյլը։ Ընդհանուր պիտի մտայուի թէ Ժողովը ո՛րքան համեմատաբար անշնչն և անկարեւոր իրերու շուրջ չնչուապատրաստ ալխարհը, և դիւանագէտներուն յիշողութեան մէջ միայն պիտի մնայ բան մը, որոնք կը զբաղին հիմա ադրանակցութեանց վաւերաթուղթերուն և բրթօքոլին ուսումնասիրութեամբ։ Բայց ալխարհի յիշողութեան մէջ պիտի մնայ այն իրական վտանգը՝ որ ծածկուած էր այս մարօքեան միջնադարեան հաւը, որ վարդայր մը էր միայն Տէլքասէի անխոհական քաղաքականութեան հետեւանքը յարուցուած հակառութեան համար, որ կընար պատերազմի մը առաջնորդել Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջև, և այդ քաղաքականութեան հեղինակներուն կարիքին համեմատ պէտք էր գալ այդ պատերազմը։

Ներկայ համաձայնութեան վրայ հիմակ կրնանք հարցնել թէ Ժողովին յաջողութենէն ո՞վ ուրախ չմնացաւ, Ֆրանսա՞ թէ Գերմանիա։ Բուն յաջողութիւնը հանգիստութիւնն է, և երս կու կողմին համար այ այսպէս է, թէ՛ իրենց և թէ ամբողջ խաղաղասէր ալխարհին համար։ Գերմանիոյ ուզածը միակ իրեն հաջուսն չէր, այլ բոլոր Տէրութեանց հաջուսն։ պայման դրաւ Մարօքի անկախութիւնը և էմիրին վերհաստատութիւնը, արգիլեց Մարօքի ֆրանսացումը և ապահովեց բաց դուռը։ Ժողովին հիմա կը դառնայ սա՛ վատութեամբ թէ գաղթային խնդիրներու մէջ այլ ևս զինքը պիտի չմնանան, ինչպէս կ'ուզէր Տէլքասէի քաղաքականութիւնը, այս նպատակին համար հնարելով Անգլիոյ հետ համաձայնութիւնը։ Բայց չատ լուրջ և կարեւոր դատ մը ալ Գերմանիա առաւ այս վատութեան հետ մէկտեղ։ Գերմանիա հասկցաւ թէ միմիայն իր ուժին վրայ վստահանալ չըլլար այլ ևս, այլ միւսներուն կացութիւնն ալ պէտք է նկատի ունի, տեսաւ Իտալիան, Ռուսիան, Անգլիան և անոնց պայմանագրութեամբ կապուած Սպանիան՝ առանձի կամ նուազ Ֆրանսայի կողմը յարած։ Թէ՛ ներկային և թէ ապագային համար հեռատեսութեան և չափաւորութեան ազդարարութիւն մը է սակայն, ազդարարութիւն մը՝ որուն ուշադիր կ'ըլլան Պերլինի մէջ, և այս օգտակար թելադրութեան համար պէտք է շնորհակալ ըլլալ Ժողովին։ Ֆրանսա ևս չափաւորութիւն և խոհականութիւն ցոյց տուաւ։ Անգլիոյ հետ համաձայնութեան ամբողջ պատը Բարիզի մէջ չքանցին։ Տէլքասէի քաղաքականութեան «խաղաղաւէտ թափանցումին» նշանաբանէն ուրիշ բան չմնաց եթէ ոչ պատրանք մը՝ որ տակաւին թերևս դրսէնուած է Ֆրանսացիներուն մտքին մէջ։ Ֆրանսա Նիֆաուանչէնի մէջ գաղթային մեծ դիրքեր ըրաւ Անգլիոյ և փոխարէնը Մարօքի մէջ ստացաւ, բայց Գերմանիա ճամբուն մէջտեղ նեռաւեցաւ, և առաջ քան քառորդ դար առաջ Մարոքի Ժողովին հիւսուած միջազգային պայմանագրութիւնը և իր չհաւնուն համար ջարդեց Տէլքասէի քաղաքականութիւնը՝ որով կ'ուզէր մատնել Գերմանիան։ Բայց ամէն պարագայի մէջ Ֆրանսա պահեց Ալժեզիրասի Ժողովին մէջ իր Մարօքեան բացառիկ դիրքը։ բան մը, որ Գերմանիա պիտի չնորհէր եթէ Տէլքասէ ուզղակի անոր հետ ալ բանակցէր։ Ֆրանսա Անգլիոյ կացութեան մէջ չդնաւոր, որովհետև Անգլիոյ գաղթային քաղաքականութիւնը ցամաքային սանմաններով չի նեղուիր։ Ֆրանսա իր արեւելեան սանմանագլխին վրայ անմիջական դրացի ունի Գերմանիան, և հետեւաբար իր գաղթային քաղաքականութեան մէջ չի կրնար մոռնալու զարնել Գերմանիան։ Վէճին բուն պատճառը սա՛ էր թէ Տէլքասէ Գերմանիոյ չուրջ ուզեց քաշել հակառակութիւններու և վտանգներու հրդեղն պատ մը, և Մարօքի խնդիրը այս վէճին մէկ մասն էր միայն և ոչ թէ ասկայն վտանգաւոր մասը։ Այս էր պատճառը որ ալխարհ անձկութեամբ կը դիտէր Ալժեզիրասի կողմը, որովհետև մարօքեան վէճին հետը Գերմանիոյ դէմ ուղղուած դաշնակցութեան մը ուրուականը կը չարժէր, որուն համար Նորs Տոյչե Ալկեմայնէ Զայթունկ կ'ըսէ թէ կարծուածէն չատ աւելի մեծ էր։ Արդէն ալխարհ հանգիստ ասար մէկ մտքը ու 1904 Ապրիլ 4ին անգլո-ֆրանսական պայմանագրութիւնը, Գերմանիոյ կայսր թագաւորութիւնը, Տէլքասէի յայտնութիւնները իր անկումէն վերջ։ Բայց հիմա ալխարհ ազատեցաւ այս ամէնէն Ժողովին մէջ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջև համաձայնութենէն ետքը։

Ահա Ժողովին արդիւնքին մեծ նշանակութիւնը, զոր կարելի չէ անտես ընել։ Արդարեւ ոչ յաղթող կայ և ոչ յաղթուած։

Հիմա կարելի է երկին զօրացնել ալխարհի խաղաղութեան պահպանման լուրջ ալխատութիւնը։ Ալժեզիրասի համաձայնութեան նշանակութիւնը այս՛ է։

Նայէ Ֆրայէ Բրեսք
Ապրիլ 2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐՈՒՆ ԿԱՐԾԻՔԸ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՑ

Օպզերվըր յոյժ նշանակալից յօդուածի մը մէջ կ'ըսէ.— Ժողովը վերջացաւ, բայց Մարօքի խնդիրը կը մնայ։ Անուանական միջազգայնացումը, զոր սարի մը առաջ Ֆրանսա մէջտեղ կը նետէր, տեղի տուաւ գերման միջազգային քաղաքականութեան՝ որ սկիզբէն ի վեր Գերմանիոյ դիւանագիտական նպատակներուն իսկութիւնն էր։ Թուղթի վրայ Ֆրանսա ստիպեցաւ ուզածէն աւելի չանեցաւ, իր յուսացածէն ալ աւելի։ Բայց Ֆրանսա զոհեց իր քաղաքականութեան սկզբունքը։ ինչպէս զոհեց արդէն այդ քաղաքականութեան հեղինակը (Տէլքասէն)։ Եթէ նոյն իսկ Ֆրանսա Ալժեզիրասի մէջ դիւանագիտական հզօր յաղթանակ մը տարաւ, ոսկոյն բաց աչքով տեսնող ուղղութիւնն յայտնի է թէ Գերմանիա ազէկ կամ գէշ հաստատեցաւ Մարօքի մէջ՝ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը հակակշռելու դիտաւորութեամբ։

Մարօքի մէջ անկախ ընթացքի մը իր իրաւունքին գործադրութեամբ՝ իրաւ է թէ Ֆրանսա պահեց ինչ որ իրեն համար կ'ուզէր Գերմանիա, պահեց ամէն բան որուն համար ա՛նքան յամառօրէն պայքարեցաւ։ Գերմանիա, ամէն բան՝ զոր ալխատեցաւ ձեռք բերել գերման քաղաքականութիւնը։ Բայց Ֆրանսա վերջ է վերջոյ իրաւախոհութիւն մը ընդունելով հրաժարած եղաւ անկախ գործելու իր իրաւունքէն, և Գերմանիան ընդունեց իրրեւ բաժանարար իր գաղաթի խորհուրդներուն, լուսնային հաւանելով Գերմանիոյ տեսակէտին։ Գերմանիա պատերազմի մը պարսաւով իր բարեկամութիւնը պարտաւորիչ ըրաւ Ֆրանսայի, և Գերմանիոյ գրկախառնութիւնը չատ կը բերէ վտանգը։ Ալժեզիրաս նոր հաւասարակշռութիւն մը բերաւ Տէրութեանց մէջ, կրնակ համաձայնութիւն մը կերկնակ բանակցութեամբ։

Անմիջական իրողութիւններն են.— Իրաւախոհութիւնը կը նշանակէ թէ Գերմանիա մասամբ բաժանարար Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ, և իրաւունք ստացած է այդ քաղաքականութիւնն մասամբ վարելու։ Այս մասին բնաւ տարակոյս չունենանք։ Ֆրանսայի հետ մեր համաձայնութիւնը զօրացաւ Ժողովին միջոցաւ, և Ֆրանսայի հետ մեր յարաբերութիւնները յոյժ բարեկամական նկարագիր մը ունեն։ Սակայն ծանր յուսախաբութեան մը կ'ենթարկուի ո՛վ որ կարծէ թէ գերմանեւ-ֆրանսական մարօքեան վէճին կարգադրութեամբ լուծուած են երկու երկիրներուն միջև ա՛յն մեծ խնդիրները՝ որոնց մէկ միջադէպն էր միայն Մարօքը։ Գերմանիոյ ուզածը Մարօքի մէջ չէր, այլ կ'ուզէր տաքը դնել Բարիզի արտաքին գործոց Պաշտօնարանին մէջ, Տէլքասէի միջոցաւ սկսուած քաղաքականութիւնը լախլախել և իրմէ հեռացող դրացիին գործերուն խառնուելու իրաւունք ձեռք բերել։ Այսօր Գերմանիա տաճ բարեկամ մը եղած է, բարեկամութիւն մը ցուցադրելու խանդակաթ, ամէն բանէ առաջ խորհուրդ տալու և առաջնորդելու խանդակաթ։

Տէլքասէն զոհելով և Ալժեզիրասի իրաւախոհութիւնը ընդունելով, Ֆրանսա իրրեւ լուռ բաժանարար ընդունեց Գերմանեան, և այսուհետեւ գերման դիւանագիտութիւնը ձեռքին եկածը պիտի ընէ իր դիրքը բարելաւելու համար։ Ալժեզիրաս այս կապը թաղուց բրիտանական կառավարութեան։ Ֆրանսա Գերմանիոյ հետ մէկ իրաւախոհութենէն ուրիշի մը պիտի անցնի, մինչեւ որ իր ամբողջ քաղաքականութիւնը Գէրլինի արտաքին գործոց Պաշտօնարանին ենթարկէ։

Մեր քաղաքականութիւնը բարդրաց է։ Արդէն առաջուան ցոյց տուինք մեր հաւասարամտութիւնը Ֆրանսայի։ Այս ընթացքը կը մնայ միայն մեզի պակէ։ Բայց եթէ Գերմանիա Ֆրանսայի միջնաբաւ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնն ալ վարէ, այն առեն յայտնի է թէ ծանրութեան կենդրոնը մեր կողմը չըլլայ, ի՛նչ որ կը պահանջէ թէ՛ Անգլիոյ և թէ Ֆրանսայի շահը։ Ֆրանսա հրաւոր ստիպուին յոյսը Ռուսիոյ վրայ դնել, և այսօր գիտէ թէ հրաւոր նաև մեր վրայ դնել։ Շնորհակալ ըլլանք որ Մարօքի ճգնաժամը անցաւ, բայց պէտք է անգլ. կառավարութիւնը իր ընթացքը ուղղէ այդ Ժողովին արդիւնքներուն համաձայն։»

ՍբաՆՏարդ կ'ըսէ.— Պէտք է խոստովանինք որ «խաղաղաւէտ թափանցումի» Ֆրանսական ծրագիրը երկար ժամանակի համար հեռանգուեցաւ։ Աւելորդ է ուրանալ սա՛ իրողութիւնը թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը ծանր զոհողութիւն մը ըրաւ, յուսալով թէ Գերմանիոյ հակառակութիւնը պիտի իջեցնէ Ժողովին հանանութիւն տալով, որ իր արժանապատուութեան մէջ քանի մը կորստաներ կրեց։»

Տէլի Կեռֆիկ կը գրէ.— Ոչ ոք կրնայ ժխտել թէ Ժողովը լաւ ալխատութիւն կատարեց։ Գործնական կարեւորութենէ զուրկ է սա՛ խնդիրը թէ ո՞վ յաղթեց—ով յաղթուեցաւ։ Ժողովին գումարման իրողութենէն իսկ յայտնի է թէ լուսնային ընդունուած եղաւ միջազգայնացումի համար Գերմանիոյ պահանջումը։ Ֆրանսա ետ նետուելի կողմէ ընդունեց իր բացառիկ իրաւունքներուն սկզբունքը Մարօքի մէջ։ Իրաւ է որ Ֆրանսայի վերջին ճիգերը խափանուեցաւ, բայց կարեւոր չաներ ապահովեց։»

Թայմզ կ'ըսէ.— Ֆրանսա բոլոր իր ուզածը չընդունեց։ Իր նախնական քաղաքականութիւնը ամենափափուկեցաւ գերման կայսեր Թանգերեան այցելութեամբ։ Թերևս Ֆրանսայի մէջ զգուշութիւն ոսկայն մարդիկ որ համոզուած ըլլան թէ Ալժեզիրասի այս իրաւախոհութիւնը պէտք պիտի չըլլար՝ եթէ Տէլքասէի խորհուրդներուն հետեւած ըլլային։

*** Մարօքի կառավարութիւնը Ժողովի պիտի հրաւիրէ երեւելիները՝ անոնց հաղորդելու Ալժեզիրասի Ժողովին որոշումները և իմանալու համար անոնց այս մասին կարծիքը։

*** Ալժեզիրասի Ժողովը որոշեց Թանգերի խաղալան դեպանը Ֆաս դրկել Ժողովին որոշումներուն գործադրութիւնը դիւրացնելու համար։

*** Մ. Ռըմնեօ, որ մինչեւ հիմա ֆրանսական պատուիրակ Մ. Ռըվուալի իրրեւ խորհրդական կը պաշտօնավարէր, Ռըվուալի առաջարկութեան վրայ երկրորդ Պատուիրակ տիրացաւ իր կառավարութենէն, և ժամ իր ծառայութեանց, մանաւանդ Պանքայի խնդրոյն մէջ, և ըստ այմ Մ. Ռըմնեօ ևս պիտի տարբերէ Ժողովին վերջնական վաւերաթուղթը։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ։—

Պերլինի Սկարանին մէջ յանկարծ եղաւ զարմանալի ռուսական արժէքները՝ ոյնքան վրայ թէ գերման կառավարութիւնը մտադիր չէ ռուսական նոր փոխառութեան թուղթերը ընդունիլ Սկարանին մէջ։ Գերման թերթերէն ոմանք կը յայտարարեն թէ կայսրութեան և Բրուսիոյ ելմտական կացութիւնը պարտաւորած ըլլալով ներքին փոխառութիւններ գերման հրապարակին վրայ, կառավարութիւնը չատ փափաքող չէ որ Գերմանիոյ մէջ այժ տրուի ռուսական փոխառութեան։ Բայց երբ խորհուրդ թէ անցեալ տարի էլ միլիոնամարքի ռուսական փոխառութեան մը թուղթերը տեղաւորուեցան գերման Սկարաններուն մէջ երբ միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը իր դրամական պէտքերը ունէր, ներկայ առարկութիւնը կարելի չէ իրրեւ զօրաւոր պատճառ մը ընդունիլ ռուսական նոր թուղթերուն մերժումին համար։ Կ'ըսուի թէ Ալժեզիրասի Ժողովին մէջ Ռուսիոյ բռնած դիրքը քաղաքական պատճառն է այս մերժումին, միւս կողմէ Գերմանացիք արդէն չատ դրամ պակեցուցած ըլլալով ռուսական փոխառութեանց, կառավարութիւնը տեղանաւորական տեսակէտով խոհեմութիւն չի համարիր նոր յանձնառութիւններու տակ մտնել։

Բայց Բարիզի Սկարանը գործը այս ակնոցով չի դիտեր, և ինչքեր կ'ըլլան ռուսական արժէքաթուղթերը բարձր բանեցուլ, մանաւանդ թէ յուզողներու յուսալի մեծ փոխառութիւնը, որուն համար ելմտական նախարար Մ. Բօքսլեան Բարիզ գնաց։

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Ռեւմատաքը բարեկարգելու համար Ռուսիոյ մէջ կը մտածուի բարեկարգել հողային տուրքերը և մեծ քաղաքներու կալուածական տուրքերը, անձնական եկամուտներու և կոտիներու վրայ տուրք հաստատել, և ընդհանուր վերանայնութենէ մը անցընել արհեստային տուրքերը։ Ոչ-անհրաժեշտ ծախքերը պիտի կրճատուին։ Երկրին ընտանեկան հարստութիւնները արդէն չատ մեծ ըլլալով, իրական հակակշռի մը առկ պիտի առնուի ելեւմուտքը։ Տարակոյս չկայ թէ Ֆրանսայի տնտեսական վարչ հաստատութեանց և Մարոքի ազատութեան չնորհիւ ֆրանսական հանրութիւնը նոր փոխառութեան պիտի մատակցի։ Մեծ պանքներու օգնական քային հետ բանակցութիւնք պիտի վերսկսին, և ընդհանուր կարծիքը ա՛յն է թէ գործակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ մօտաւոր ապագայի մը մէջ։

ՔՐՈՆԻԿ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ երէկ կայսերական գնաց, ընկերակցութեամբ դրօնակատար Արիս էֆ. Ֆէօճեանի։

ՄԱՐԱՇԻ առաջնորդական ընտրութիւնը գրած էինք։ Տեղւոյն Գաւառ. Ժողովը կը տեղեկագրէ Պատրիարքարանը թէ ըստ օրինի ընտրութեան ձեռնարկելով քաւէից մեծամասնութեամբ առաջնորդ ընտրուած է Տ. Բարգէն վրդ.։ Ժողովը այս ընտրութեան տեղեկագիրը զրկած է Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին, խնդրելով որ այս ընտրութեան տեղեկագիրը Պատրիարքարանն զրկէ։ Մարաշէն խնդրուած է նաեւ որ նորընտիր առաջնորդին Պաշտօնագիրը ստացուելով առաջնորդը զրկուի իր պաշտօնատեղին։

Տ. ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍ որքեպիսկոպոս Զամչեան Զամչեան ասներս տոքթիպիտի նախագահէ Բանկալթիի գերեզմանատան Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին պատարագութիւններուն։ Զամչի տատուն եւս պիտի պատարագէ։ Իսկ Ս. Պատրիարք Հօր անօրինութեամբ Տ. Գրիգոր Ծ. վրդ. Աբարդեան Գարթալի եկեղեցիին քարոզիչ նշանակուած է, Զամչեան օրերու առթիւ։

ԲԵՐԱՑԻ Թաղ. Խորհուրդը խնդրած է Պատրիարքարանէն որ Ծաղկաղարդի կիրակիին սկսեալ մինչեւ նոր կիրակի Տ. Շուարշ վարդապետը և երկու տարի կաւագները՝ Գէորգ Տէր Մեսրոպեան և Գէորգ Գալէմեան, պաշտօնավարեն Բերայի եկեղեցիին մէջ։ Ս. Պատրիարք Հայրը արտօնեց։

ՄՇՈՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ վանքին փոխվանահայր Տ. Վարդան վրդ. Յակոբեան գրով մը Պատրիարքարանէն սերմնոցու հացահատիկներու համար դրամական նպաստ մը խնդրած է։

ԹՈՐ ԳԱԲՐԻԻ նորակալմ Թաղ. Խորհուրդին անդամներէն Տիար Արթաքի Էքմէքճեան հրաժարած ըլլալով, անոր տեղ Պատրիարքարան առաջարկուած է Տիար Թադէոս Քիւրէտճեանը։

ԲԵՐԱՑԻ Թաղ. Խորհուրդը համաձայնելով Արուեստանոցի վարչութիւնը հետ դարձեալ անոնց յանձնած է Արուեստանոցի վարչութիւնը։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը երէկ նախագահեց Ղալաթիոյ եկեղեցիին «Արուեստ»ի արարողութիւններուն և քարոզեց։

ՍՂԵՐԴԻ նորընտիր Գաղ. Ժողովը կանոնաւորապէս իր նիստերը կը շարունակէ և կ'ուշադրի գործադրուելու համար կարի գործ կարգադրելու։ Ամենայն ուրախութեամբ տեղեկանալի է թէ Ս. Գարիրոյ Հօր անօրինութեամբ Տ. Գրիգոր Ծ. վրդ. Աբարդեան Գարթալի եկեղեցիին քարոզիչ նշանակուած է, Զամչեան օրերու առթիւ։

ԲԵՐԱՑԻ Թաղ. Խորհուրդը խնդրած է Պատրիարքարանէն որ Ծաղկազ

փաշան։ Ապաիւրիէզաքի ան մէջ ա-ռաջուեցաւ. անիրը կառաքել կէօղ Թէբէի մէջ, նկատելով որ հոն գործադրութիւնը և փախուստը դիւրին պիտի ըլլար։ Այս որոշումը արուեցաւ Ալի Շամիլի, Միդհատի և ուրիշ արքունականներուն համաձայնութեամբ։ Գործադրութեան համար, Էմին և Էսատ արձարան մը վարձել ձեռնարկեցին Կէօղ Թէբէի մէջ, բայց չկրնալով յաջողիլ, Էրէնքէօյի մէջ ասն մը վարձեցին և պահ մը հեռացնելեցին Ըրզման փաշան։ Սակայն երկար ժամանակ անցնելէ ետք, Ապաիւրիէզաք նկատելով որ անոնց՝ Էրէնքէօյի մէջ անգործ պառիլը կրնայ ուշադրութիւն հրաւիրել, զատ զատ դրամագլուխներ տուաւ անոնց որպէս զի ծախսուի մաքառանգութիւն ընեն։ Ասոնք բոլորը ամբարան արարքը դիւրացնելու համար պատրաստուած անիծապարտ մեքենայութիւններ էին։

Թէև Ահմէտ և Ապաուլլահ ասոնց մը փաշան հեռացնդած են Բեբրայի մէջ, սակայն նկատելով որ անիրը հոն գործել անկարելի է, որոշեցին կէօղ Թէբէի մէջ գործադրել զայն։

Ապաիւրիէզաքի հրամանով Ապաուլլահ հինգշաբթի օրը կամուրջին վրայ սպասից Ըրզման փաշային և անոր չի գալը տեսնելով՝ վերադարձաւ և գործը տեղեկացուց Ապաիւրիէզաքի։ Այս վերջինը ուրբաթ օր ալ կամուրջ ղրկեց Ապաուլլահը՝ յանձնարարելով որ մինչև կէօղ Թէփէ հասնդնէ փաշան, հոն ընկերներուն լուր տայ և ամէն պատգամի մէջ նոյն օրը սպաննեն փաշան և կամ հակառակ պարագային իրենք մեռնին։ Ապաուլլահ այս հրամանին վրայ զինուած՝ նոյն իրիկուն կամուրջ իջաւ։ Հոն հանդուցեալ փաշային հանդիպելով քալլ առ քալլ հեռացնդեց զայն. միասին չգնացին և չգտնուեցաւ նաև։ Կառաքումը կէօղ Թէփէի կայարանը հասնելուն պէս, Ապաուլլահ իլլա և անմիջապէս փութաց Հասմիկ սրճարանը, ուր նստած էին Էմին, Էսատ և Ահմէտ։

Ապաուլլահ անոնց հաղորդեց Ապաիւրիէզաքի սերգործական խիստ հրամանքը և ծանոյց թէ Ըրզման փաշան կուգայ. ասոր վրայ չորսն ալ անմիջապէս արձարանէն ելան և փայլային ճամբան կարեցին։ Ոճրագործները անբարոյական պատճառով մը պահ մը տատամսեցան, ինչ որ ուշադրութիւնը դրաւեց Էսատի և սիրական չեղաւով մը գոչեց. «Ի՞նչ կեցած էք»։ Այս ազդարարութիւնը հրահրեց սերգործներուն կիրքը, որոնք գաղտնեաց պէս գործադրեցին սիրը։

Ոճրագործները ինքնօրէն խոստովանեցան թէ Ալի Շամիլ քրդերէն խօսելով զիրենք քաջալերեց և ապահովեց թէ պիտի ազատէ զիրենք։

Ահաւասիկ ճշմարտութիւնը այս է։ Ինչպէս Վսմ. Նախագահն ալ քիչ առաջ ըսաւ, սոսոց հայրը Պէսէրհան է, ժամանակու Օսմ. Կայսրութեան իրեն ցոյց տուած երախտիքներուն հանդէպ ապերախտ գտնուելով, տարին արարքներու միջամուխ եղաւ և իրեն արժանի պատիժը կրելով, տարուեցաւ խնարիլ Օսմ. կառավարութեան առնիւ. Պէսէրհան յետոյ ջնորհնեալ և գթութեանց արժանացուցեալ հանդերձ, իր բնական վայրագութեան հետեւանքով չկրնալով գնահատել արժէքը այս թանկագին ջնորհներուն, ակամ յարձակիլ անոր ասոր գոյքերուն և անձին վրայ, յանդգնեցաւ այլազան չարութեանց և մինչև իսկ մարդասպանութեան նման անարդ սիրիներ ալ գործեց։

Այս դէպքը էս ամենէն ահեղագիլի ապացոյցներէն մէկն է, թէ Պէսէրհաններու արեան մէջ մնայուն է տարնութիւնը ու չարագործութիւնը։

Շամիլ, Ապաիւրիէզաք և ասոնց եղբայրները Խալիլ, Հիւսէյին, Բէնան ալ յանդգնած են իրենց հօրը պէս ապերախտական և տարին արարքներու մէջ գտնուիլ։

Այս է ահաւասիկ ամփոփումը այն եղեռնական սիրին, որ գործադրուեցաւ Պէսէրհաններու կողմէ երբոյ թեմին ու կանխամտածութեամբը, ա՛ չորս սերգործներուն կողմէ։

Ոճրագործներուն խոստովանութիւնը և մանաւանդ իրենց այն յայտարարութիւնը թէ գործածուած երկու բէվոլվէրները Ալի Շամիլի ասնէն առած են, ինչպէս նաև ոճանաներու վկայութիւնը բացայայտօրէն ապացուցած են թէ այս չորս մարդասպանները գործած են նոյն եղեռնը։

Հետեւաբար կը պահանջեմ որ դատավարութիւնը տեղի ունենայ և արդարութիւնը ի գործ դրուի։

ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախագահը հարցաքննութեան ձեռնարկելով, խօսքը ուղղեց աւագի գործաւոր Հէքքարէյի 35 տարու Էմինի, կամ ուրիշ անուամբ Թաթարի որդի Ապաուլլահի ու ըսաւ.

—Ըսէ՛ տեսնենք Էմին, ինչո՞ւ եղաւ դէպքը։

—Ի՞նչպէս պիտի ըլլայ էֆէնտիմ, գործերնիս կայ. արդարութեան մնաց։

—Կարգադրութիւնը ի՞նչպէս եղաւ, բացատրէ՛։

—Ապաիւրիէզաք զիս քովը առաւ. օր մը Ըրզման փաշան մեռցնել հրամայեց։ Զեզի երեք օր անգամ բանտին մէջ չեմ ձգեր, անմիջապէս կ՚ազատեմ, սանկ կ՚ընեմ, նանկ կ՚ընեմ ըսաւ. կարգ մը խոստումներ ըրաւ. սպառնաց թէ եթէ չմեռցնէք՝ ես ձեզի կը մեռցնեմ, կը մորթեմ։ Մենք ալ կը կարծէինք որ Պէսէրհանները իրենց ամէն ըսածները կը կատարեն. մինչև իսկ մեր երդին մէջ մեր հայրերն ալ առանց մորթեր են. մենք ալ վախցանք և Ըրզման փաշան մեռցուցինք։

— Պէսէրհանները ի՞նչ կարեւորութիւն ունին. ասոնք թէեւ կայս. չնորհաց արժանացած էին, սակայն այսօր ապերախտ գտնուեցան և կատուի մը չափ արժէք չունին. ասիկայ չհասկցա՞ք դուք։

— Կը վախնայինք։

— Ապաիւրիէզաք ձեզի մինակ բէվոլվէրը ասաւ. դաշյունն ալ ան չի ասաւ։

— Ոչ, մինակ բէվոլվէրը ասաւ. դաշյունը իմ էր։

— Դաշյունը նոր տրուած էր, ինչո՞ւ յետանեցիր։

— Ամիս մը առաջ յետանած էի։

— Շիտակի դէպքին դատուեցար։

— Ո՛չ։

— Ըրզման փաշան կը ճանչնայիր։

— Ո՛չ, առաջ չէի ճանչնար, յետոյ Ապաիւրիէզաք ցոյց տուաւ։

— Առաջին հարուածը ո՞վ տուաւ։

—Ես, առաջ ես պարպեցի հրաշէնը, յետոյ փախանք Գուրպաղլը Տէրէի կողմը. մեզ հալածող զինուորներուն վրայ ալ զէնք պարպեցինք։

—Ապաիւրիէզաք մինակ ինք պիտի ազատէր, թէ՝ ազգականներուն վրայ ալ յոյս կը դնէր։

—Միայն «կ՚ազատենք» ըսաւ։

—Ըրզման փաշան մեռցնելու հրահանգ տուած էր Ալի Շամիլ։

— Ո՛չ։

—Դիւանի՞ թէ Շամիլ Գուրպաղլը Տէրէի կամուրջը պիտի գայ։

— Չէինք գիտեր, բայց եկաւ և մեզի ըսաւ որ չվախնանք։

— Ասոնց հայրը Պէսէրհան 1259 թուականին ծառայութիւն խոստանալով գնդապետութեան բարձրացաւ. բայց յետոյ ապերախտ գտնուելով արժէքը կորնցուց և պարզ մարդ մը եղաւ. ասիկայ չէ՞ք գիտեր։

— Կը մտթենք. կը քերթենք կ՚ըսեր մեզի։

— Ապերախտութեան, դատգիտութեան պատիժը կրեց։ Ապաիւրիէզաք ձեզի ի՞նչ տեսակ բէվոլվէր տուաւ. վարժութիւն ընել տուա՞ւ։

— Մավզերեան բէվոլվէր տուաւ, վարժեցաւ և սանկ նետէ՛, նանկ նետէ՛ ըսաւ։

— Ի՞նչ նպատակու երկու անուն կը կրես։

— Հոս Ապաուլլահ կ՚ըսեն, մինչ դեռ երիրը՝ Էմին կ՚ըսէին։

— Ապաիւրիէզաք ձեզի ո՞ր կողմը փախիլ հրահանգեց։

— Որ կողմը որ պահանոց չկայ, այն կողմը փախէ՛ք. ապարանքս եկէ՛ք, կամ Սէլիմիյէի կողմը փախէ՛ք ըսաւ։ Ապաիւրիէզաք մեզի ամսական կուտար, դրամագլուխի համար չորս հինգ սսկի տալէ ետք, կէօղ Թէբէ գացած օրս ալ բաղնի չորս սսկի տուաւ. ինչպէս նաև հագուստներս ալ։

ԷՍԱՏԻ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ամբաստանեալը Էսատ, նախագահին հարցումներուն պատասխանելով ըսաւ.

—Հասկն ազա զիս բանական ժամանակ առաջ Ապաիւրիէզաքի տարաւ. ասիս մը տշխատեցայ 100 ղրշ. տուի, վերջը կուսուեցանք. Շիշլիի դէպքին մասնակցեցայ թէեւ, սակայն, պէյրէն մէկուն գլխուն ուղղուած Թիակի հարուած մը արգիլելէ ուրիշ բան մը չըրի. Ապաիւրիէզաք հրաման տուաւ որ այս ամբաստանեալ Էմինը ի՛նչ որ քնէ անոր հետեւիմ. մեզի զէնք ալ տուաւ և մատակարարին ձեռքով մեզի հագուստ ալ գնեց. չըսաւ որ Ըրզման փաշան պիտի զարնենք մեռցնենք. մինակ ըսաւ որ Էմին ինչ որ ընէ, ես ալ անոր պէս ընեմ։ Ես չէի «ի՞նչ կեցեր էք» ըսողը, Ապաուլլահ ըսաւ և ամենքս մէկէն յարձակեցանք. Էմին տուաւ առաջին հարուածը, յետոյ ես երկու զնդակ արձակեցի օդին մէջ և փախանք։ Իրաւ է թէ Ապաիւրիէզաքի վաղեմի ծառան էի, բայց անիկայ ինծի բան մը չէր ըսած. զէնք մը տուած էր միայն, որ վեցհարուածեան էր թէև, բայց անունը չեմ յիշեր. վեց հատ ալ փամփուշտ տուաւ։

Էմին.—Ո՛չ, Տէր Նախագահ, ատոնցմէ մը փամփուշտ տուաւ։

Էսատ.—Ո՛չ ինծի ատոնցմէ մը փամփուշտ չտուաւ։

Էմին.— Մեր երկուքին ալ ատոնց-մէ մը տուաւ։

Նախագահը.— Էմին, եթէ չուզես պիտի խօսիս, դուն խօսէ՛։

Էմին.— Ասիկա հին ծառաներէն է. Ապաիւրիէզաք հրաման տուաւ Էսատ դրամը ասոր ձեռքովը կը ղրկէր։

Էսատ.— Ո՛չ, ինծի ըսած էր որ Էմինի բրածները ընդօրինակեմ։

Նախագահը.— Ապաիւրիէզաք ի՞նչ կարեւորութիւն ունէր որ անոր հրամանին հպատակիցար։

— Մեր հայրերն ու մեծ հայրերը կախեցին մեր քաղաքը։

Նախագահը.— Բան մը չն ալ չեն կրնար ընել։

—Հոս անանկ է Թէեւ, բայց մեր քաղաքը կ՚ընեն։

—Ալի Շամիլ ե՞րբ եկաւ։

— Գուրպաղլը Տէրէի կամուրջին վրայ կռուելով եկաւ. երեսս արիւնլուայ էր զոր անմիջապէս լուալ տուաւ. օրտանդեց և զօրանցին մէջ ապուր հրամցուց մեզի. հրաղէնս վախս ճամբան նետեցի և մինակ դաշյն մը ունէի վրս։

ԱՀՄԷՏԻ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ահմէտ պատմելէ ետքը թէ ի՞նչպէս մաս Ապաիւրիէզաքի քով, յարեց.

— Օր մը Ապաիւրիէզաք զիս քովը կանչելով, ըսաւ թէ՝ «քեզի Ըրզման փաշան մեռցնելու համար հոս բերի. ես քեռիներդ մէջ փաշայ եմ, եթէ զայն չմեռցնէք. ե՛ս ձեզի կը մեռցնեմ։» Այսպէս երկու կրակի մէջ մնացած, ինչ ընելիքս չէինք գիտեր և հաւանութիւն յայտնելիս, ուրեմ ետք սկսանք ծախսուի մաքառանգութիւն ընել Էմինի և Էսատի հետ կէօղ Թէփէի կողմերը։ Հոն Ալի չտեսաւը տեսայ, որուն համար Էմին ըսաւ թէ «ծախսուի մաքառանգ է, ձեզի ծիծաղ պիտի բերէ։» Ալի Զաւուշ Էսատի պատասխանելով ըսաւ թէ քանի օրս ծախսուս բերած է։ Թէեւ ընկերներս Ալի Զաւուշը կը ճանչնային, բայց ես չէի ճանչնար. Ալի Զաւուշ դէպքին օրը, ժամը 10½-ին արձարան եկաւ ուր Էսատ և Էմին նարտ կը խաղային։ Եարը Ապաուլլահի յայտարարութիւնը վրայ օրձարանէն ելանք. Ըրզման փաշան պատնուած տեսայ, ես միայն մէկ զնդակ պարպեցի օդին մէջ և ժողովուրդը հանդարտեցուցի որ չվախնան. հրաղէնը Ապաիւրիէզաք տուած էր ուրը փամփուշտով. անանցը մավզեր էր, իմինս ամերիկեան. ըսաւ թէ «ո՛ր կողմ որ կ՚ուզէք փախեք, ես ձեզի կ՚ազատեմ։»

Ահմէտ ըսաւ թէ՝ Ալի Շամիլի և Ապաիւրիէզաքի յարաբերութիւնները չէր գիտեր. իսկ Էսատ յայտարարեց թէ առաջ մտերմաբար կ՚այցելէին. Ալի Շամիլ Պայրամին օրը հոն եկած էր, սակայն ասանց Ապաիւրիէզաքին մտերիմներու, մօրչ հեռը միայն տեսակցած ու մեկնած էր։

Ընդհանուր դատախազը.— Քննութեան ընթացքին մէջ ճշդուեցաւ որ այս ցրտութիւնը լոկ խարեբայական ցոյց մըն էր։

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀԻ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

—Շանտաժիչնիս ինչ որ է զայն պիտի կրենք. ես Խաշդիւղի մէջ բեռնիր էի, երբ օր մը Էսատ Ապաիւրիէզաքին ներկայացուց զիս. հոն ճանչցայ այս երեք ընկերներս. Էսատ օր մը Շիշլիի կողմը Ըրզման փաշան ցուցուց ինձ որ կուգայ կ՚ասնէր։ Ո՛րքան օր Ապաիւրիէզաք զիս կանչելով ասոր մեռնիմ ասաւ և կէօզթէփէ ղրկեց. «անցած անգամին ողջամբ վերադարձաւ, այս անգամ եթէ Ըրզման փաշան չմեռցնէք, ես ալ ձեզ կը մեռցնեմ» ըսաւ, և յանձնարարեց որ ընկերներուս հաղորդեմ այս խօսքերը. մենք ալ վախնալով որ մեզ կ՚ազատնէ, գործեցինք այս սիրը։ Ապաիւրիէզաք ըսաւ թէ «ո՛ր կողմն ալ որ փախչիք ես ձեզի կ՚ազատեմ»...

—Դուն չէ՞ր գիտեր որ օրէնք կայ, արդարութիւն կայ. անանց դրդումով մարդ կ՚ասպանուի։

—Մենք ահեմի ենք. «ձեզի կը մորթենք, կը քերթենք և վերջը ա՛յ հոս, ա՛յ ալ երիերը մեր ձեռքէն չէք կրնար ազատիլ» ըսաւ, մեզի վախցուց։

— Դուն Ըրզման փաշային գալը ի՞նչպէս իմացուցիր ընկերներուդ։

— Վանդակորմին քովէն կամաց մը ըսի։

ԱԼԻ ԶԱՎՈՒՇԻ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Ասանք չեմ ճանչնար, կէօզ Թէփէ կը բնակիմ և այգիներս մէջ կ՚աշխատիմ. անանց ասանք ծախսուս համար միայն գացի. ուրբաթ օր ալ հոգի մը սակրէսութեան համար գացած էի, որ չյարմարեցաւ և սրճարան գացի անանց քով նստայ, բայց անանց հրաղէնները չտեսայ. չէի գիտեր թէ Ըրզման փաշան պիտի մեռցնեն և Ապաուլլահի ալ ազդարարութիւնը չլսեցի. ես անանց ասրճի դրամը չվճարեցի, հինէն երկու սուրճ պարաք ունէի, ան վճարեցի. գալով վրս գտնուած դրամին, ես աշխատաւոր մարդ եմ, դրամ կը խնայեմ, ամէն մարդ գիտէ ասիկայ. քանի ունեցած դրամս գիտին մը գնելու համար ժողված էի։

Նախագահը յետոյ ամբաստանեալներուն մէկիկ մէկիկ ցոյց տուաւ մէջը ու և միւսը ճերմակ կոթով երկու բէվոլվէրներ, երկու դաշյունները և փամփուշտները։ Ամբաստանեալներէն Էմին և Էսատ խոստովանեցան թէ ասանք իրենց զէնքերն են։

ՎԿԱՆԵՐԸ

Մանասթիրցի սոսկալի Սասատեան էֆ., 30 տարեկան, որ ամբաստանեալը ձերբակալած էր իր յրշուն պահակախումբով, դաշը լուսաբանելու համար միայն ուղղուեցաւ, առանց օրինական երդումի։ Սասատեան էֆ. սա պէս պատմեց.

— Ուրբաթ օր իրիկուան դէմ զինուորական պահականոցը գացի, ուրկէ ենթասպայ մը և երկու զինուոր առի և շրջուն պահակութեան ելայ. երբ ձորին եզերքը քերելով դէպի Թաղերը կը յառաջանայի, ձայն մը, աղաղակ մը լսեցի. տեսայ որ ժողովուրդը կը վազէր. ասոր վրայ փութացինք ձայնին եկած կողմը. չորս հոգի ձեռքերնին բէվոլվէրներով զինուած բլուրէն վար կը վազէին, մինչ զանոնք հալածողներ «մարդասպան են» կը պոռային. մարդասպաններէն երեքը երբ զինուորները տեսան դեռին ձգելով իրենց հրաղէններէ. մէկը միայն (Էմինը ցոյց տալով) անուանակի ասիկա, ձեռքը ճերմակ կոթով բէվոլվէր մը բռնած կ՚առաջանար. հետեւորդներէս Հիւսէին չավուշ յարձակեցաւ վրան և զայն կաշկանդեց, որուն օգնեց նաև զինուոր՝ Ալի. ես ալ հասայ, հալածողներն ալ ժամանեցին և պահականոց տարին զանոնք։ Գրուեցինք երկու մաշերան և երկու սպիտակ կոթով բէվոլվէր և երկու դաշյուն։ (Վկայ ոտիկանը Ապաուլլահը ցոյց տալով) այս մարդուն ձախ գրպանէն հինգ հատ մավզերեան փամփուշտ ելաւ. ասանք ի՞նչ են հարցուցի. խնդաց, «Եթէ կ՚ուզես անգամ մըն ալ ձեռքդ գրպանս խթէ և հանէ» ըսաւ. զէնքերը թաշկինակի մը մէջ դնելով կապեցինք և պէտք և. դած տեղեկագիրը գրեցինք։ Ցիսնապետ Հիւսէյին էֆէնտի, «Ես ալ մէկտեղ պիտի երթամ, զէնքերը ինծի տուէ՛ք» ըսաւ. թաշկինակը տուաւ զոր ճամբան Հիւսէյին չավուշին տուեր է։ Տեղեկագիրը քովս էր։ Զինուորներուն ընկերակցութեամբ մարդասպանները ձեռնակապով ճամբայ հանեցինք։ Երբ ոգորակին դրան առջեւէն կ՚անցնէինք, օդը մթագնած էր. երբ կամուրջ հասանք Ալի Շամիլ կառքով հասաւ, իր եւեւը ունենալով նաև պարպակ կառք մը։ Մարդասպաններուն հարցուցի թէ, «դուք ծախսուի մաքառանգներ չէ՞ք», անանք «այո՛» պատասխանեցին. զէնքերը պահանջեց, լեզուին տուաւ, Հիւսէին չավուշը յանդիմանեց և կառքէն ելաւ թէ չէ ոկսաւ հայհոյել. «Առանց ապացոյցի, պարպակ տեղը ո՞ւր կը տանիք այս մարդիկը»։ Հիւսէին չավուշ յարեց թէ՝ «ասանք փաշան մեռցուցին, մեզի զէնք քաշեցին»։ Շամիլ տեղեկագիրը պահանջեց ինէ, ես ալ զայն չտալու համար, խրատեցի, փախայ և տեղեկագիրը յանձնեցի Եէլ Տէյիրմէնի սոսկականական պահականոցը։ Ես կռահեցի թէ Ալի Շամիլ զանանք ազատել կ՚ուզէր, մաքառանեալ անուանելով։

Ամբաստանեալները յայտարարեցին թէ ո՛ և է տարբերութիւն չունին այս վկայութեան դէմ։

(Շարունակելի)

×

Վ. Ճ Ի Ռ Ը

Դատական մարմինը, ընդհ. դատաքաղաքն ու պաշտպան փաստաբանները մարի ընելէ ետք, խորհրդակցութեան սենեակը ասանձնացաւ և պահ մը ետք դատարան վերադարձաւ։ Նախագահը յայտարարեց թէ միաձայնութեամբ մանուաճ դատապարտուած են ոճրագործները՝ Հէքքարիցի Էմին կամ ուրիշ անուամբ Թաթարի որդի Ապաուլլահ, Վանցի Մէհմէտ կամ ուրիշ անուամբ Սասատուլլահի որդի Էսատ, Վանցի Մէհմէտի որդի՝ Ահմէտ և Գիրլիսցի Մէհմէտի որդի Ապաուլլահ, որոնք դրամի սիրուն և ընկերովի ու կանխամտածութեամբ սպաննած են Ըրզման փաշան, դրդումներովը Պէսէրհանիներէն Ապաիւրիէզաք և Ալի Շամիլ ազերախտներուն, որոնք իրենց արքունականներով միասին վարուած են Նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ։

Իսկ ամբաստանեալներէն Ալի Զաւուշի մասնակցութիւնը ապացուցած չըլլալով անպարտ արձակուած է։

Նախագահը յետոյ օրինական յարդարները ուղղեց դատապարտեալներուն և յայտարարեց թէ դատական թուղթերը մինչև ուրբ օր պիտի ղրկուին վճռարկի տեսանին։ Ցետոյ դատապարտեալները կէդր. քանաք առաջ. նորդուեցան։

ԲԱՐԻՁԻ ՊՕՐՍԱՆ
BONBON DE PARIS
4 Ապրիլ 1906
Հեռագրական գործակալութիւնը այս գիշեր Բարիզի Սակարանին գիները չհաղորդեց մինչև Թերթիս մամուլը դրուած պահուն։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊՈՇՏՕՆ.— Տիարպէքիրի կուսակալ անուանուեցաւ Երզրումի կուսակալ Նազիմ փաշա, որուն յաջորդեց Տիարպէքիրի կուսակալ Աթա պէյ։

ՇՓԱԴՐԱՄ.—Լիոգաթի սոսկ չքադրամ չնորհուեցաւ Պոլսոյ վերաքննիչ քնդ. դատախազ Նէճմէտտին պէյի և նախադատ տաճանին հարցաքննիչ անդամ Սատրէթտին պէյի։

ԿԱՂՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵՐԸ.—Այս օրերս պիտի ձեռնարկուի Պոլսոյ կալուածատուրքերուն գանձմանը։ Հաւաքիչները օրանց թաղապետական բարոյականներ պիտի ընկերանան, հրաման տացան մեծ ուշադրութեամբ և անթերի կատարել գանձման գործը։ Հարկ եղած ազդարարութիւնը եղաւ նաև պէտք եղած տեղերը։

ԹՈՒՐԳԻԱ ԵՒ ՏԱՆԸՄԱՐԳԱ.— Դանիական պատուիրակութիւն մը, նախագահութեամբ նախկին արտաքին գործոց նախարար Մ. Բից Թոդի, մասերս Պոլիս կուգայ, Ֆրեաերիք Գ.ի Թագադրութիւնը ծանուցանելու պաշտօնապէս Կայս. Կառավարութեան։

ԿԱՑՍ. ԱՌԱՏԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ.— Վեհ. Սուլթանը իմանալով որ Իտալիոյ մայր թագաւորին հօրանուր օրութեամբ Հռոմի մէջ մարմին մը կազմուած է նպատ տալու համար Իտալացի աղքատ գաղթականներու, բարեհաճեցաւ օժանդակել այդ մարդասիրական մարմնին, նուիրելով Հէրէքէի Կայս. գործարանին արտադրութիւններէն բազմաթիւ գորգեր և տանգագարդութիւններ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Էմբէրիալի մարքիզը և Տիկինը առջի օր Հռոմ մեկնեցան։

ՅՈՒՆԻՍՏԱՆՈՒՄ.—Թուրք թերթերը կ՚ըսեն թէ Ռուսիոյ մէջ, Բարան և Սիմպիրսքի գաւառներուն բնակիչներէն Բէրէչէն ցեղը, որ 50,000 հոգի է, իսլամութիւնը ընդունած է։ Բէրէչէնները ցարդ իրը Օրթոդոքս արձանագրուած էին պետական վիճակագրութեանց մէջ։ Ասկէց առաջ ալ Ռուսիոյ Սարթով և Օֆա գաւառներէն Զուլաշ և Զերմէշ ցեղերէն բազմաթիւներ իսլամ եղած էին։ Բէրէչէնները ծանօթ ցեղ մըն են, և իրենցմէ կամ հնչակաւոր իշխան կալիֆները, Տաշքովները և Մանուրովները։

ՀԱՑԵՐԸ.— Պոլսոյ հացագործներու արհեստակցութիւնը աղերսագիր մը տուաւ Բաղաքապետութեան, ըսելով որ Թաղապետական պաշտօնեաները չապացուցին թէ հացերը, երբ օրինական կշիռէն չորս-էնգ տրամ պակաս են և կամ քիչ մը սեւ են, խմոր կամ ուրիշ թերութիւն մը ունին։ Ուստի աղերսագիրը արտօնութիւն կը խնդրէ, որպէս զի հացը երբ հիւսուած պահուն պակաս ըլլայ, պակաս մասը լրացուի. եթէ պատասխանութեան մէջ թերութիւն մը տեսնուի, պաշտօնեաները զայն կնքելով Բաղաքապետութեան դրկեն քննուելու համար. միանգամայն ծանուցանել ժողովուրդին թէ «Թապլաքեար»ի իրաւունքը հացին համար որոշուած գինէն դուռ է, վասն զի յանախորդներէ սմանք կ՚ուզեն որ «Թապլաքեար»նէրէն հացը գնեն փուռի մէջ ծախսուած գինով։ Բաղաքապետական Խորհուրդը այդ մասին խորհրդակցութիւն կատարեց, և նկատելով որ «Թապլաքեար»ի վարձքը տեսակ մը փոխադրութեան ծախք է, ինչ որ տեղի ու հեռաւորութեան համաձայն կը փոխուի և որ անջատուած է հացի գինէն, յայտարարեց թէ «Թապլաքեար»ի վարձքը դուրս է հացի գինէն, հետեւաբար «քիլ ֆէֆի»ի կամ «Թապլաքեար»ի միջոցաւ հաց գնողները, պարտաւոր են փոխադրութեան իր ծախք բան մը վճարել օխա գլուխ 5 փարան չանցնելու պայմանաւ։ Գալով պակաս հացերու խնդրին, Բաղաքապետական Խորհուրդը նկատելով որ հացագործները եթէ, իրենց խնդրանքին համաձայն, որոնուին պակաս հացերու մասերը կորներով ամբողջացնել, փռագանները պիտի չարուն նախն օրինական կշիռն պակաս հացերու պարտաւորութիւնը, այդ առաջարկը մերժեց։ Իսկ երբ հացի մը պատրաստութեան եղանակին ու ալիւրին տեսակին համար խնդիր ծագի, ասանք, Թաղապետական պաշտօնեաներուն կողմէ առանց ուղղակի գրաւուելու տեղեկագրով մը Բաղաքապետական Խորհուրդին պէտք է դրկուին անյապաղ։ Այս որոշումները հաստատուեցան Բաղապետական բոլոր չրջանակներուն։

⁂ Բաղաքապետութիւնը հրամայեց որ տակից հաց՝ գրաւուած պակաս հացերը աղքատներուն բաժնուին Թաղապետութենէ Տնօրէններուն, հաւատակալներուն և քնինիներուն ներկայութեան, և այդ առթիւ ցուցակներ պատրաստուելով կնքուին և դրկուին Բաղաքապետական վարչութեան։

ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ.— Բաղաքապետութիւնը որոշեց խորանարդ քարերով սալարկել Պոլսոյ կարգ մը փողոցները։ Խորանարդ քարերու հարթութիւնին հետ զուգուած համաձայնութեամբ մը, այդ քարերուն գինը 30 փր.էն 26ի զեղչուած է։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ բարձր խորհուրդը որոշեց բժշկական քննութեան ենթարկել Բարթ-Սայիտի ժամանակները։

ՍԱԿԱՐԱՆԸ գոց պիտի ըլլայ վաղը՝ շաբաթ, ուստ երկուշաբթի, ուստ հինգշաբթի, ուստ ուրբաթ, Ս. Զատիկ Բ. օրը, իսկ ուստ շաբաթ ժամը 8ին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲՍԲԻԶ 4 Ապրիլ.— Զարը Տէրութեանց զրկեց ծրագիրը Լա Հէյի երկրորդ Դեսպանախորհուրդին, որուն պիտի մասնակցի նաև Ճապան։ Դեսպանախորհուրդը պիտի գումարուի Յուլիսի ելեւն։ Ծրագիրը ընդարձակ է, և կ՚առաջարկէ որ իրաւարարութեան ատպարէզը ընդարձակուի, տկարի ու թերփիլի գործածումն արգիլուի, և չեզոքներու իրաւունքները պաշտպանուին պատերազմի ատեն։

ԼՈՆՏՈՆ.— Լա Հէյի Խաղաղութեան Դեսպանախորհուրդին ռուսական ծրագիրը դուրս ձգած է քաղաքական ամէն խնդիր։ Ծրագիրը կը արամադրէ զբաղիլ ցամաքային և ծովային պատերազմի վերաբերեալ խնդիրներով, թշնամութեանց սկսման, չեզոքներու իրաւանց, տկանի գնեցման, առևտրական նաւերու մատանաւի վերածման, մաքառանեցութեան, և պատերազմի ժամանակ բռնուած առևտրական նաւերու քանդման վերաբերեալ խնդիրներով։

ՎԻԵՆՆԱ.—Այս տեղի քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ կոչտութիւն կը տրուի Անգլիոյ և Իտալիոյ Թագաւորներուն յառաջիկայ տեսակցութեանը։

ԲԱՐԻԶ.— Բարիզեցի հանքերէն այս առաւ, ոգի գործաւոր մը՝ ալ հանուեցաւ՝ Պէրթը անուն։ Կ՚ըսէ թէ 4 թիւ հրէն միայն ինք ողջ մնացած է։ Ինք նուազ նեղուած է այն առաջերեք գործաւորներէն որոնք 3 թիւ փոքրն հանուեցան։ Այս լուրը ամէն կողմ հակառակութիւն մը առաջ բերաւ։ Ընկերութեան ճարտարագէտներուն դէմ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Իտալիոյ Թագաւոր Արքայական Բարձրագոյնութիւն Տիզոզոր առաւ Ալֆոնսս Թագաւորին խստեցուցին՝ Պոթենպէրկի Էնս իշխանուհին։

ԲԻՆԹԻ.— Պառն Ֆեյերմարի այցելեց ընդդիմադիր կուսակցական Բաղաքի, և Վիեննա մեկնեցաւ։ Կ՚ըսուի թէ վերջնական համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ հնգեակ հիմն վրայ.—Նոր Դանլիճ մը պիտի կազմուի, որուն երեք անդամները Ի չանթի կուսակցութենէն պիտի ըլլան, իսկ ընդդիմադիրները պիտի հրամարին զինուորական հրամատարութեան մասին իրենց բոլոր պահանջումներէն։ Այս բանակցութեանց արդիւնքը դեռ անորոշ է։

ԼԻՊԱՒ.— Թիւ 119 ռուս Թորփիլանաը, որ ընդհանուր մարտնաւի մը հետ կ՚երթար, Բալտիքի մօտ խառնուեցաւ, և փոթորկի պատճառաւ անկարելի եղաւ օգնութիւն փութացնել։ Ընդհանուր մարտնաւը մինակ դարձաւ Վինատաւ։

ԲՈՌ-ԱԱՇԻՏ.— Սիւէզի ջրանցքին մէջ խրած անգլիական Մանճայել չարգեանը ազատուեցաւ և նաւադնացութիւնը վերակաւ։

ՄԱՏՐԻՏ.— Բուլպի օգանիական բանակին նախկին հրամատար Պլանքօ զօրավարը մեռաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԶԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆԷ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԳՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Ռ.	101.13½
Երէկուան էն լաւագոյն գինը	»	101.14
» էն վար գինը	»	101.10½

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Գր.	141.62½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	141.62½
» էն վար գինը	»	141.50

Շերքէթը Խայրէթ	Օ. Ռ.	36.50
Միխալիի Պանքա		6.—
Սելանիկի »	Գր.	190.—
Բամբրսխալ	Ա. Ռ.	10.03
Բարաստ. Բրէվիլիմիէ	Գր.	152.—
» Օրանիէ	»	132.50
Իզմիրի քարափ	»	595.—
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ռ.	4.20
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	8.30
» պարտաթուղթ	Գր.	494.—
Տէրքաշ Լուրի ընկ.	»	288.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ռ	18.55
Բարաք Ֆ. Պոլսոյ	Գր.	517.—
Գրէյտ Ֆօնտիկ Էմբրա.	1886	333.—
» « »	1903	272.75
Թրանվայ		53.—

ՄԱՆԶՈՒՄԼԻ ՈՒՂՂԱՓԱՌԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՆԸ — 35 —
ԳՐԵՑ ԹԻՐԱԺԱՌԵՑ
ՃԻՒԼ ՎԷՐՆ ՍԻՄՈՆ ԶԷՈՄԼԷՐՃԱՆԸ

Արտառոց Կտակ Մը

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ը.

ԴՈՄ ՔՐԱՊ ԵՒ ՀՈՆ ՄԻԼՆԸՐ

Փաթրկալից օդ մը կար։ Կուռ ամպեր կը բարձրանային հորիզոնին վրայ։ Տաքութիւնը անտանելի պիտի ըլլար ցերեկին։ Վերջապէս գէշ ընտրուած օր մըն էր պայթի համար, որ հետեւեալ պիտի կատարուէր, Սէնդ Քրուայի աշ եզերքէն դէպի վեր։

Տէր և Տիկին Դիդպերի ժամը 9ին միջոցները մեկնեցան պանդոկէն և գետին երկայնքն ի վար քալեցին։ Ցեռայ դուրս եկան քաղաքէն, ծառերուն շուքին առէջ, որոնց միւղերուն միջեւ կ'սասասային հաղորդուր սկիւռներ։ Ամբոլ կանխապէս ապահովութիւն առած էր պանդոկապետէն թէ վարի կենդանի մը չէր գտնուեր չորկանները։ Ո՛չ գայլ կար, ոչ արջ։ Միայն քանի մը ազուէներ։ Ուրեմն կարելի էր պտոյտ կատարել ամենայն վստահութեամբ, նոյն իսկ անտառներուն մէջէն, որոնք երբեմն անհուն եղեւնուտի մը վերածած էին Մայն նահանգը։

Աւելորդ է ըսել որ Տէր և Տիկին Դիդպերի բնաւ չզբաղեցան իրենց ալքերուն առջեւ պարզուած ալլգան գիւղանկարներով։ Միայն իրենց խաղընկերներուն և իրենց մէջ եղածը մեկնաբանելուն վրայ կը խօսէին։ Հիմակ ո՞ւր էին արդեօք Մաքս Բէալ և Դոմ Քրապ։ Եւ միշտ սա Ք. Գ. Ջ. Ն. ոսով կը հետաքրքրուէին ուրիշ ո՛և է մէկէ աւելի։

Վերջապէս, 2½ ժամ քալելէ ետքը, երբ էլ օրը կը մօտենար, խորհեցան Սէնտի Գէր պանդոկը դառնալ և ճաշել։ Բայց այս ընկճող տաքութենէն ծարաւած, կապելայ մը մատ։ Քանի մը արբաղներ գրաւած էին սեղանները, որոնց վրայ գարեջուր կը գտնուէր։ Տէր և Տիկին Դիդպերի մեկնումի նստան և՝ ամէնէն առաջ խորդոկեցան ինչ խմելնուն վրայ։ Բարդէր կամ էյլ գարեջուրները չատ յարմար չէին թուեր իրենց։

—Վախմամ թէ քիչ մը պաղ ըլլայ գարեջուրը, և մենք արիւն քրտնքին մէջ ենք։ Հեռուանքը գէշ կ'ըլլայ մեր առողջութեան տեսակէտով։

—Իրաւունք ունիս, Քէյդ, կոգաստաքը կ'առնենք իսկոյն, պատասխանեց Տիար Դիդպերի։

Ցեռայ, կապելային տիրոջը դառնալով, ըսաւ,

—Ուրեմն մեզի Կրօկ մը բեր մեզի։

Կապելային աչքը պտաց իսկոյն, —Ի՞նչ հրամմցիք, ուրեքի՞։

—Այո՛, կամ ճինգի։

—Ո՞ւր է ձեր արտօնագիրը։

—Արտօնագի՞ր։ ըսաւ Տիար Դիդպերի, չատ զարմանալով իրեն եղած հարցումին վրայ։

Պիտի չզարմանար եթէ յիշէր որ Մայն կը պատկանի ամերիկեան նահանգներու այն խումբին որոնք ալքոլին գործածութիւնը արգիլած են։ Այո՛, Քանսաս, Նորթ Տաքոթայի, Սաութ Տաքոթայի, Վերմոնդի, Նիւ Հէմբշայրի և մանաւանդ Մայնի մէջ արգիլուած է ալքոլական ըմպելիներ չինել ու ծախել։ Միայն, իւրաքանչիւր տեղւոյ մէջ, թաղապետական պաշտօնեաներ պարտաւոր են դրամով տալ անոնց, որոնք բժշկական կամ ճարտարարուեստական գործածութեան մը համար կը գնեն։ Այս օրէնքին անտասել անխոհեմ խնդրանքով մը՝ ինքզինքը խիստ պատիժներու ենթարկել կը նշանակէ։

Ուստի, հարիւր Մր. Դիդպերի խօսած էր մէկը մօտեցաւ անոր և հարցուց։

—Կանոնաւոր արտօնագիր չունի՞ք։

—Ո՛չ, չունիմ։

—Ան տանն օրինաշանց կը նկատամ ձեզ։

—Օրինաշանց, ի՞նչ պատահաւ։

—Ուիսքի կամ էինոգի ուզելնուդ համար։

Այս խօսքերն ընողը պաշտօնատար մըն էր որ Տէր և Տիկին Ֆիլտի անունը դրեց իր յուշատետրին մէջ և իմացուց որ հետեւեալ օրը դատաւորին առջեւ պիտի ներկայանան։

Ամբոլը պանդոկ դարձաւ չփոթած և ինչ օր մը, ինչ գիշեր մը անցուցին։ Եթէ կապելայ մանելու սղբալի գաղափարը Տիկին Դիդպերին ունեցած էր, ալքոլախառն ըմպելին նախընտրողն ալ Տիար Դիդպերին էր, որով իրարու ըսելիք չունէին։ Միայն խնդիր էր թէ ո՞րքան տուգանքի պիտի ենթարկուէին երկուքն ալ։ Առկէ ծագում առին վէճերը, որոնք մինչեւ առաւ տեւեցին։

Դատաւորը խստաբարոյ անձ մըն էր։ Հետեւեալ առաւն, երբ օրինաշանցները իր առջեւ բերուեցան, անանց քաղաքավարական ձեւերուն կարեւորութիւն չտաւ, և խստորէն հարցաքննեց զանոնք։

—Անուններդ ի՞նչ է։

—Տէր և Տիկին Ֆիլտ։

—Ո՞ւր կը բնակիք։

Դիդպերի ամուսինները ըստ բախտի Բէնսիլվանիոյ Հարրիսպուրկ քաղաքին անունը տուին և յայտնեցին որ հատաւութեամբ կ'ապրին։

Դատաւորը 100 տալար տուգանքի դատապարտեց զիրենք Մայնի նահանգին մէջ ալքոլական ըմպելիներու արգելքին անտասած ըլլալնուն համար։

Զարմանա՞նք էր այս։ Ո՛րքան ալ իր անձին տէրը եղած ըլլար և հակառակ իր կնոջ ջանքերուն, որ ի զուր փորձեց հանդարտեցնել զինք, Մր. Դիդպերի չկրցաւ ինքզինքը զսպել։ Զայրացաւ և դատաւորը երկնապատկեց տուգանքը արդարութեան հանդէպ յարգանքի պակասութեան համար։ Այս յաւելեալ ծախսերուն բաժինը աւելի զայրացուց Մր. Դիդպերին։ Երեւակայեցէք որ երկու հարիւր տալար պիտի աւելնար այն ծախքերուն վրայ, որոնք արդէն եղած էին Մայնի ծայրագոյն սահմանը փոխադրելու համար։ Օրինաշանցը, որամտելով, ամէն խնամութիւն մատցաւ և մինչեւ իսկ զոնց ոչ առաւելութիւնները զոր անձնօր մնալը կ'ապահովէր իրեն։ Եւ այն տանն, թեւերը կուրծքին վրայ խաչաձեւելով, դէմքը կասկարմիր կարած, անսովոր ուժգնութիւնով մը կա հրելով Տիկին Դիդպերին, ծանցաւ դատաւորին դրասեղանին վրայ և ըսաւ,

—Գիտա՞ք թէ ձեր գործը որո՛ւ հետ է։

(Շարունակելի)

ՄԻՆԱՍ ԷՖ. ՔԷՉԷՃԵԱՆ
ՑԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ
Մեհմեթ փաշա խան, թիւ 13

Գալայ հրաստարակին վրայ իր երկարաժամանակեայ ուղղութեամբը ծանօթ, մանիֆաթուրայի յանձնակատար Գէյէեան էֆէնտի գաւառային ազգայնոց դիւրութիւն մը ընծայելու համար կը առանձնէ ամէն տեսակ նրբայոյներ ղրկել և համտատ քսմիսօնով մը գործել, միշտ կանխիկ ու արագ, լաւ է կանխիկ ու չատաւէտ ապրանքան թէ վարկով քիչ չատ։ Իրեն ծանօթ յանձնարարներուն մասնաւոր առաւելութիւններ։ Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին՝ պատասխանին համար մէկ գրանկանի դրոշմաթուղթ ներփակելով։

4—20

ՍԱՏԱԳԱԹ
ՀԱԶԵՐ ԷԼԵՊԻՍԷ ՄԱԼԱԶԱՍԸ
Զարուսի էֆպիրսէ պօսրում խանը
տարուցինցսի, ճօմրօ 30

Լ'ն ա'լա քամաչլարառն ի'մալ օլուսնուզ մաղազամզդա ֆիրուսթի օլուսնան քամբլամա վէ հազեր էլպիսէլեր մէթանէթ վէ զէրաֆէթի ճէկիթլի բաղպէթը ումսմիյէէ մաղազա օլմաչ եր։ Ինչպէս մաղազատա հէր նէվ ասնմաա էրքէք վէ չօճաք էլպիսէլերի մէվճուտ օլմաղա թէչրիֆէթ բաղպէթ պույուրսանաք զէվմէք քիրամըն մէմնուն գալանագլարը թէէմին օլունար։ ՖԻԼԻՊ ՄԱԳԹՈՒ, միչթէրիւէր իչպէս մաղազամզդը տիկէր մաղազալարառն թէֆէլերիւզը իլիւն (30) նամէրօրնա վէ ՍԱՏԱԳԱԹ նամընա արգդաթ իլէմէսէրի թէվսի օլշնար։

ԲՕՂԻՍԻՐՕՆ ՔԱՐԻՆԱՏԱՔԷՍ
2—50

ՕՆՆԻԿ ՀԱՃԻՍԱՐԻՄ
ՇԱՔԱՐԵՂԷՆԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Բերա, Բանկալրի, Գեօյիւֆտէրէ ճասսկսի
Թիւ 38 եւ Աղանամի, թիւ 124

Այս վաճառատանց մէջ կը ծախուին Եւրոպական և Օսմանեան ամէն տեսակ ընտիր շաքարեղէններ, բասաներ, լոքումներ, լիքէօրներ, իլքսիրներ, հարենիքի, նշանաւոր և կնունքի յատուկ զարդարան շաքարեղէններ, ամէն տեսակ ինուչեղէններ, եւն. եւն.։

Կը գտնուի նաեւ ԸՆՏԻՐ ԶԱՏԻԿԻ ԶԷՕՐԼԷՔՆԵՐ, որ կոթով, կարագով, աւանչոկորդ ալիւրով ու արնեանի ամբողջ գանգնչումներով պատրաստուած ըլլալով հանդերձ՝ ամէն քսակի ալ մատչելի է։ Զէօրլէք գնել փափաղողները ուղղակի Օնէնի հանի Սարիմին վաճառատունը դիմեն։ 2—6

ՉԿԱՆ ԻՐՂԵՐՈՒՆ ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐԸ

Անխարդախ ձկան իւղ գործածել ուզողներուն կը յանձնարարուի ՊԼԻՐԹԷԻ ՁԿԱՆ ԻՒՂԸ որ կամաց կամաց կը վերանայաստէ օյժը՝ խիստ ակարցած հիւանդներուն և հիմնապէս կը բուժէ տրեան ապականութենէն առաջ եկած հիւանդութիւնները, մաղձաւորութիւնը, խայլը (սարաճա), անարիւնութիւնը, աղոց երեսի և գլխու վէրքերը, հինցած rоմաթիզմը, ծանր հարբուխը և անար հեաւանքը եղող թոքախտը, աղոց անդամներուն թուլութիւնը, ճզղամութիւնը, ասկորներուն ծուռութիւնը, մանաւորապէս աղոց այժ տալու և տրիւնը մաքրելու միակ դարմանն է։

ՊԼԻՐԹԷԻ ՁԿԱՆ ԻՒՂԸ միակ իւղն է զոր Բարիզի բժշկական Ակադեմին ընդունած ու յանձնարարած է հանրութեան վստահութեանը, կը ծախուի ամէն մեծ դեղատներու և մթերանոցներու մէջ։ Գեղագոնատեղին է Maison L. Frère, 19, rue Jacob, Paris, կեղծը չտանելու համար ՊԼԻՐԹԷ անունը փնտռեցէք չիլերուն վրայ։ Ծանր հարբուխի և կուրծքի հիւանդութեանց դարմանումին համար ՊԼԻՐԹԷԻ ԲՐԵՕՁՕԹՈՎ ԵԱՌՆ ԻՒՂԸ փնտռեցէք։

18—17

ԱՌԻԹԷՆ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ

Մահմուտ Փաշա, Ապուտ էֆ. խանին դիմացը գտնուող Նարրմ խանի կիցը՝ 267 թիւ հանդերձավաճառատան մէջ զարմանալի ժամանութեամբ զգեստներ կը ծախուին. օրինակ համար՝

Թանկագին բաճկոն	30 ղ.
Ծանթալէ »	18 »
Մեսաքսեայ բաճկոններ՝ իւրաքանչիւրը	25 »
160 ղ. նոց բարաթիներ՝	110 »
180 » քսաթիւմներ	120 »

Զգեստները կը ծախուին դեղեալ մը որուն դէմ ոչ մէկ վաճառատուն կրնայ մրցիլ, այսինքն 100ին 30 զեղչով։

Նոյնիսկ, թէպէտ 100ին 30 զեղչ կ'ըսենք, բայց սկզբմամբ մեր ապրանքներուն համար չատ ամսն գինը որոշած ըլլալով, զեղչը հարիւրին լիսուն պէտք է նկատել։

Զգեստներուն վրայ գրուած թիւերուն կէս գինովը կը ծախուին։

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ 20—4

ԳԵՂԵՑԻԿ ԱԿՌԱՆԵՐ
ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ՀԷՑՑԷՐԻ ՓՈՇԻՆ
Բեռնին առողջութիւնը կ'ապահովէ

Ակռաներու հիւանդութիւնները և գլխուորաբար փտումը հետզհետէ ընդհանրանալու վրայ են, ինչ որ ըոլորովին անանց ալլաներելուն և ոչնչանալուն նշան է։ Առանց պատճառ է վնասակար անուշդներու գործածութիւնը և մէկ մը ալ ակռաներուն անխնամ պահուելը։

Գիտենք թէ թթու անուշդները ակռային բանին կը վնասեն և պատճառ կ'ըլլան որ փտին անոնք։ Շաքարն ալ, թթուն կը փոխուի, որով ակռաներուն կը վնասէ։

Որպէս զի ակռաները չեղծուին անուշդներու վնասակար ազդեցութենէն, պէտք է զանոնք մաքրել լաւագոյն փոյթով մը, ինչ որ մրուշ չի թողուր ակռաներուն վրայ։ Բայց զգուշանալ պէտք է հանքային փոշիներէ, որոնք ընդհանրապէս ծարմրի կտորուանք, քարի փոշուրք, եւն. կը պարունակեն, ու ակռաները փճացնելու կը ծառայեն ուրեմն։

Պէտք է որ փոշին բուսային ըլլայ, այսինքն ծնող յատկութիւն ունեցող, և կաղդուրիչ։

Լուսագոյն փոշին որ բոլոր այս յատկութիւնները ունի և ակռաներն կը ամրացնէ,

ՀԷՑՑԷՐԻ ՓՈՇԻՆ

է, որ սիեղերական համբաւ մը ունի։

Մաքեռանց. — Մաքքովիլ դեղատան, Բերա, Ռուսական դեսպանատան կից։

5—20

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԻՒՏ ՄԸ

Այս անգամ կիներն են որ օգտուեցան Նոր Աշխարհի հրաշալի գիւտէն։ Հայկական Ամերիկայի կնախաբոյժ Տօքթ. Ժ. Ֆիլսուրս ալխատանքներեմբ դարեակի մը Մէյպլլ Թրլի հրատարած է Պոմ աք ֆիկ (Baume de figues) անուամբ դեղ մը որ դուրսէն գործածուելով առանց գործողութեան պէտքը զգացնելու բնականօրէն կը մաքրէ և կը դարմանէ արգանդի ամէն տեսակ հիւանդութիւններ, նոյն իսկ արգանդի անկում (prolapsus) որպէս որ հինցած ըլլան և առանց ցաւ պատճառելու, ինչ որ կարեւորն է, մինչդեռ բժշկական օգնէ գործողութիւն տեսակին դրամի դուռ բանալէ վերջ անարդիւն և չատ անգամ վտանգաւոր և նոյն իսկ մահաբեր կ'ըլլայ։

Կը յանձնարարենք ուրեմն տառապող կիներուն փորձել անգամ մը Պոմ աք ֆիկը որուն գործածութեան եղանակը ամէն մէկ տուփերուն մէջ կը գտնուի բոլոր գլխաւոր դեղագործներուն քով։

Société de Bienfaisance mutuelle des femmes Jolliet. Ill. U. S. A.

Աֆիոն-Գարահիսարի դեր-դործակալ Ղուկաս էֆ. Տէր Գէորգեան ներկայացուցիչ Ո. Սալտեանց

Կ. Գոլիս Այրը Բարմագ խան

4—15

ՉԿԱՆ ԻՒՂԻ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՄԸ

Գիտութիւնը այսօր ի՛նչ ճշմարիտ հրաշալիքներու ակնաձեւ եղած է ձկան իւղ գործածող անձերու համդէպ, ուստի կ'ուզէք օգտուիլ գիտութեան այս առաւելութիւններէն, խմեցէք Սիմիոն Մօրիի անարատ ձկան իւղ։ Սա կամն ցուցուի է որ այս հրաշալի իւղը հրապարակի վրայ մեծ մասամբ երկրորդ տեսակէն գտնուելով, զրկուած է իր մէջ պարունակած ազդեցիկ յատկութիւններն, և անանց, փոխանակ գտնցուցիչ արդիւնքներ տալու. ձեզ, ընդհակառակը առողջութիւն խանգարելու միայն կը ծառայեն։

Ուստի եթէ կ'ուզէք խմել գաւա և անխարդախ ձկան իւղ, հաճեցէք

ԴԻՄԵԼ ԽԱՉԻԿ ՖԷՍՃԵԱՆԻ ԴԵՂԱՐԱՆԸ

Մահմուտ Փաշա Պաճի, «պօղաչանիթին դէմ, թիւ 261

ուր՝ պիտի գտնէք հոն ձեր ճաշակին և ձեր սառմոքին խիստ ախորժելի և դիւրամարս առանց հոտի Նորվեկիոյ հանրածանօթ ասն (Բէքեր-Մոլլեր) ֆոսֆորիքալի ձկան իւղին տարին տեսակը, որ այս տարի եւս մասնաւոր յանձնարարութեան մը համաձայն բերել տրուած ըլլալով կը ծախուի թէ՛ մասնաւոր շիշերու մէջ և թէ քաշով։

Սոյն ձկան իւղը ամէնէն դժուարամարս և ամէնէն փափկակազմ ստամոքսի համար իսկ խիստ ախորժելի ըլլալով թէ՛ մեծերու և թէ՛ պատրաստով պզտիկ աղջոյց միակ դեղն է, որ կրնայ խիստ դիւրութեամբ խմուիլ և կը բուժէ կուրծքի, մորթի, բսոտրիքիի, սրբանցի, ջիլարիւնութիւն, ուսուցթափութիւն, նիհարութիւն և առանց նեան խել մը հիւանդութիւնները։ Ուստի ամէն անանց, որոնք կը փափաքին խմել ՀԷ՛ ամսն և թէ՛ անարատ ձկան իւղ, թող հաճին դիմել դեղարանս, գնելով պզտիկ քանակութիւն մը որով կրնան սաստկել հրատարակութեանս ճշդութիւնը։

Հոս անգամ մը եւս կը կրկնենք թէ՝ Դեղարանս որ Պատ. Հատարուեան ընտիր ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ իր ազդմամբ գործունէութեամբը, դեղերուն թարմութեամբը, դեղագրերու ճշդապահ պատրաստութեամբը, գիներու չափաւորութեամբը և արագահոս խղճամիտ գործադրութեամբը միշտ գոհ ձգելով իր ազնիւ յանախորդները եւ առանց ամէնուն կը մնանայ դեղարանիս գլխաւոր ակղանքն այ որ է ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ։ Կը յաւանք որ Արքայ յանախորդները ինչպէս ցարդ, յետ այսու եւս միշտ պիտի չարունակեն իրենց վստահութիւնը Դեղարանիս նկատմամբ, և փոխանակ հեռաւոր տեղեր դիմելու՝ պիտի այցելեն ազգային Դեղարանս, ուր ամէն տեսակ դիւրութիւններ պիտի ընծայուին իրենց կատարելապէս գոհ թողնելու համար։

ԴԵՂԱՐԱՆՍ ՈՒՆԻ ՆԱԵՒ ԳԻՆԵՐԼԱՅԻՆ ՍԳԱՍ

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԸՆՏԻՐ ՇՕՔՕԼԱՑԻ, ՀՈՒՏ ԳԱՔԱՕ

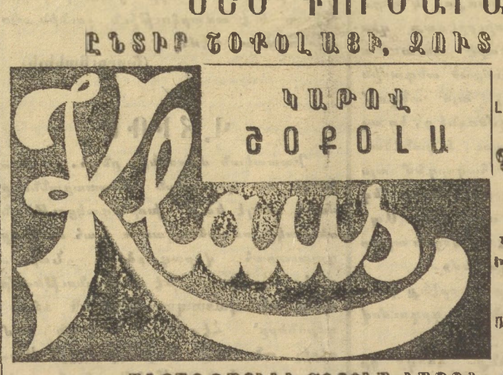

Յ ԳՈՐԾԱՆՈՑ
ԼՕՔԼ (ՀՈՒԻՑԵՐԻԱ) ՄՕՐԴՈ
(ՖՐԱՆՍԱ)
ԶՕ ՇՔԱԿԳՐԱՄ
ԵՒ
ԳԱՏԻՈՑ ՎԿԱՅԱԳԻՐ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐ
Ի ԲԱՐԻԶ ԵՒ Ի ԼՈՆԴՈՆ
ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐ
Ռչիարտի գլխաւոր քաղաքներու մէջ

ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ՇՕՔՕԼԱ ԿԱԹՈՂ, ԳԼԱՌԻՍ

կը ծախուի Բերա, ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱԴՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԱՆ մեծ վաճառատուներուն չմէջ որոնք անուանի են իրենց ծախած առաջնակարգ ապրանքներուն համար,

ՊՕՆ ՄԱՐՇԷ, ԲԱՐԻ

Գալաթիա, անուշավաճառ Ս. ՄԻՇԱՅՕ, Հարտեմի փողոց ՀԱՍԻՕԳԻՍ ԵՒ ՀՕՔԱՍ, Թէյի մթերանոց, ՔԱՖԷ ՏԻՒ ԺԷՆԻ, կամուրջին մօտ Գոլիս, Ց. Գ. ՃԳՆԱՒՈՐԵԱՆ ՈՐԴԻՐ մթերանոցին մէջ մաքին մօտ, —Անուշավաճառ՝ Լ. ՄԱԲՐԻ, կամուրջին մօտ, ՔԻԱՉԻՐ Պէնի դեղի մթերանոցը, Եէնի Ճամի, ԱԼԻ ՖԱՒԻՔ, Գալաթ Բազար, ԱՆՏՕՆԻԱՏԻՍ Գօրճակալ, Է. ՏԷՐԱՌԷՍ, Անտնիատի խան, Գալաթ.

Գլաուս տոհոլան ծարաւ չքեր մարդ 50—26

ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ՔՕՆԵԱՔ
ԺԻԼ ԺԻԼՍՕՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.
LE CÉLÈBRE COGNAC JULES GILSON & Cie.

Բոլոր Եւրոպայի մէջ, մեծ համբաւ և յարգ կը վայելէ այն քօնեաքը զոր մասնաւոր խնամքով կը պատրաստէ Ժիլ Ժիլսօն և Ընկերութիւն ծանօթ Տունը։ Այս ամենապատուական քօնեաքը զուտ խաղողէ պատրաստուած է, անխարդախ և առողջապահիկ, այնպէս որ Ֆրանսայի Բժշկական Ակադեմիական գնահատած է զայն, և այսպէս, ընդհանրացած է բոլոր Եւրոպայի և Թուրքիոյ մէջ ալ այս քօնեաքին գործածութիւնը։

Անանք որ կը փափաքին այս ֆրանսական ամենապատուական և անարատ քօնեաքէն մեծաքանակ գնել, պարտին դիմել իր կեդրոնատեղին՝ Գալաթիա, Խալիլ Փաշա խան, Թիւ 6-7։

Իսկ փոքրաքանակ գնողները զայն կրնան գտնել ամէն տեղ։

Պէտք է ուշադրութիւն ընել սակայն կափարիչներուն վրայի հինքուած ԺԻԼ ԺԻԼՍՕՆ հասցէին։ 3—25

Գաւառներու համար քօնեաքի յանձնակատարներ կը փնտռուին։

Բուսեսագիտական գրասենեակ Ապահովագր. տեղեկատուութեանց
(Bureau Technique de Renseignements d'assurances)
Սթամպոլ, Սալթան համար, Բասած Գարբրոնը Օղլու, թիւ 33

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Իր տեսակին մէջ առաջին անգամ ըլլալով գոյութիւն ունեցող այս գրասենեակը՝ ապահովագրական իրաւաբանութեանց հմուտ փաստաբաններու և փորձառու ապահովագրիչներու վարչութեան ներքեւ կազմուած ըլլալով՝ կը առանձնէ ապահովագրական գործառնութիւններ առանց բացառութեան և կը սեղկանէ հասարակութեան ապահովագրութեանց հետ առնչութիւն ունեցող դանազան խնդիրները և ցոյց կուտայ յարմարագոյն ընտրութիւնը։

Հետեւաբար կը յորդորենք այն ամէն անձերը որոնք ապահովագրական ո և է գործառնութիւն մը ունին կատարելիք՝ այլեւս դիմելէ առաջ օգտուիլ մեր նոր ձեռնարկին առաւելութիւններէն և մեր խնամքին յանձնեն իրենց գործերը։ Իսկ անոնք որ միջնորդներու (courtiers) ձեռքով կնքած են և կամ կը փափաքին կնքել իրենց ապահովագրութիւնները, կրնան այն միջնորդներուն միջոցաւ մեզ դիմել, որովհետեւ այս վերջինները կրնան զատուտար ըլլալ ամէն կերպով, բայց գիտնալով եթէ ա՛յլ՝ գրեթէ միշտ ապահովագրութեանց գիտական հանգամանքները (La technique de l'assurance), կրնան առաջարկել այն տեսակ պայմաններ՝ որոնք ապահովագրելին միջոցներուն և դիրքին հետ համաձայն չընթանան. — ուրեմն յարաբերի պիտի գայ անխաբեութիւնը ինքնակոչ արդիւնք մը։

Ապահովագրական Տեղեկատուութեանց արուեստագիտական գրասենեակի
Տնօրէն Տեր
ՄԻՀՐԱՆ ՋԻԹՃԵԱՆ ՎԱՀԱՆ ՆԿԱԻՕՑ

Ծանօթ.— Ապահովագրական տեղեկատուութիւններ, նպատակ ունենալով ապահովագրեալը իրազեկ ընել, — առանց նիւթական փոխարինութեան են։

2—50

ԷՔԻԼԻՏԻՆԻ
ԲԻՍԵՐԸ ՀԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Առուներու և կերպասներու վրայ գոյացած ամէն տեսակ բիծերն ու տրտանները հանելու համար միակ և անբաղդատելի դեղը։

Բոլոր օտ. կայսրութեան համար ներկայացուցիչ

Ն. Է. ՔԱՄՃՕՆԱՍԻ
(Կալաթա, Միքլեր խան)

Գաւառներու համար վաճառողներ կը փնտռուին։ 1—50

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Հագուստի խնդիրը վերջնականապէս լուծուած է այլ եւս։ Գարաստ զգեստեղէնի մեծ վաճառատունը՝ ԷՄՆԻԵԷԹ որ Կ. Գոլիս, Սուլթան Համամի հրապարակի Քրեսի Լիսօնի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած է, հրիկ մարդոց եւ տղոց յատուկ ամէն տեսակ հագուստներու մեծ մթերք մը ունի միշտ, որոնք խիստ նուրբ, ձեւաւոր եւ վերջին նորաձեւութեան համեմատ պատրաստուած են ու ամէն քսակի յարմար եւ ազատ գիներով կը ծախուին։

ԷՄՆԻԵԷԹ վաճառատունը իր կերպասները ուղղակի Եւրոպական մեծ գործարաններէն մեծաքանակ բերել տալով զանոնք ամէնն ճարտար դերձակներու ձեռքով հագուստի կը վերածէ, այս բացառիկ պատճառով վաճառատան մէջ մեծ բաղդատութեամբ պատրաստ գտնուած հագուստները ամէն եղանակի ճարաձեւութեան կը յարմարին եւ չափի վրայ կարուածներէն բնաւ չեն զանազանիր։ Ամէնն ալ ուրեք հատակի տեր ու դժուարահաճ անձիք անգամ գոհ կը բնան ԷՄՆԻԵԷԹի հագուստներէն, որոնք այնչափ կատարելագործութիւնով հանդերձ դիմացկուն ու գիւրամատչելի ըլլալու առաւելութիւնն ալ ունին։ Մեր գրածներուն ճշմարտութիւնը հաստատելու համար բաւական է անգամ մը այցելել ԷՄՆԻԵԷԹ վաճառատունը։ Կիներու յատուկ ամէն տեսակ հագուստներու համար յատուկ մասնաճիւղ մը կայ վաճառատան կից։ Գիները ճշմարտապէս վերջնական են. զեղչ չկայ բնաւ։

Կիրակի օրերը բաց է։

80 50—33

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ԲՈՒՆ
ՀԱՃԻ ԹԱՀԻՆ

Հայ վաճառատուն յանձնարարուած և պատրաստ հագուստներու, ամէն տեսակ չիք կօչիկներու և ասն գործածութեան համար ընտիր խասայի։

Մահմուտ Բաշա, փուսուն դէմ, Մեծ Նալբազ խան, վարի յարկ Թիւ 16.—

Ապառիկի համար դիւրամատչելի պայմանք։

Կանխիկի համար 10% զեղչ։

11 —50

Կէտիկ Բաշա ճամբէօրնէ 54 նումերոյը խանէաէ առաջն միւթէվէլիա Ֆէսնի Գրիգոր մախտումը ատաթէք Սիմոն Լուսիկեան Թարգիրնան Զարչուի Քէպիրէ էօրիւճիլէր Գարսէորնա պիւնումէրօ տիւքանատա ատաքն իլէն էլեկտրիք իգամէթկանար մէհմալ գալընան ֆէս թիւճարքնան Աբթին Խանեան ատլէտիսէ Տէրտատէթ Գիտայէթ մահլէմէսի իքինճի հուգուգ տարիէսիէ իգամէ օլունան ֆէքը հաճ տավէրիլէ վարգասսյլա իսթիտա սուրէթի ատաալը մանգամէքը հուգուգիլ գանունէրէն 26քնէք մատատէրինն ֆրգրամ տարիէսի մանթուգնէնա մանհամէմէ տիվանտատանէրինէ թէալիք իսիլիսիկնէն, ինչպէս թարիխը իլանատն իթիտարէն 31 կիւն զարֆրնա մէրգամ Աբթին պիզզաթ մանքէմէլէ կէլմէտիսի վէ ես մանատատ ատնէալէ վէքիլ կէօնտէրմէկիսի հալաէ մանամէլէթ զրյապիլէ իսրա գըլընճաճը մալիսմ օլմագ իւզրէ իլանը քէյֆիյէթէ իսթիտա գէլընը։

23 մարտ 322

ՍԱԼՎԱԹՈՐ ԳԱՐԵՋՈՒՐ

Միւնիխի Բաւէրպրաստ Տան հայտնաւոր ՍԱԼՎԱԹՈՐ գարեջուրը Գոլիս բերուեցաւ և կը գտնուի հետեւեալ գարեջրատուներուն մէջ։ Բերա, Թոքթէան, Նիքոլի (Գարաբրի աք Սիւթ), Գրաստրի աք Լանարը, Եանի (Գարաբրի Վիենատաղ), Գալաթիա՝ Սրօֆէք և Բազարիս գարեջրատուները, Հայաստ Փաչայի կայարանին պիւֆէն, Սիրքէճիի կայարանին պիւֆէն և գարեջրատունը, Եէսի-Գիւղէի կայարանին գարեջրատունը։ Կարելի է ամէն տեղ գտնել նոյն գարեջուրը չիչերով (ուշադրութիւն ընել Թաքս. Իվրաբիս տարբերութեան)։ Ընդհ. մթերանոց՝ գարեջրատուն և ճաշարան Սիրքէճիի կայարանին դէմ։

10—10